

TÀI HOA MỆNH BẠC:
FRÉDÉRIC FRANÇOIS
CHOPIN
(1810-1849)

(Kiến Thức Âm Nhạc)

**/ (Bài được TTBG viết và xuất bản từ năm 1992, nhưng hoàn chỉnh lần cuối vào Chủ Nhật, Mar. 13 /2016 tại San Jose, Cali..*

**/ Dành "tặng" riêng cho TTBG theo mỗi thăm cảm các BI KỊCH của nghệ sĩ, nhà văn.)*

Một đêm trong tháng Mười của năm 1849, trên bầu trời Paris có một vì sao băng nhanh vào bóng tối. Các vì sao chung quanh cúi đầu ỉa lệ. Vàng trắng mờ ảo lấp ló trong tiếng khóc sục sùi. Con gió mùa thu đột nhiên ngưng tiếng hát. Muôn ngàn tinh tú trên cao mờ nhạt đi như để giữ từ vì sao đêm đêm vẫn tỏa ra vàng sáng dịu dàng kia.

Vì sao ấy chính là bản mệnh của nhà thiên tài âm nhạc vĩ đại Ba Lan, Frédéric François Chopin, con người đã nổi trôi sang Paris từ khi hai mươi tuổi. Mười chín năm sống đời đất khách như một kẻ bị lưu đày đau khổ, nổi sầu xa xứ vẫn không nguôi trong các giòng nhạc tha thiết của ông. Cuộc đời Chopin chính là một bức tranh hoàn mỹ mà đáng Hóa Công đã ưu ái vẽ lên trên ấy những đường nét tuyệt vời đầy màu sắc. Không những là một nhà soạn nhạc tài ba, một dương cầm thủ tiếng tâm lừng lẫy, Chopin còn là một nghệ sĩ lớn mà tinh chất hư ảo tỏa đầy trong các tác phẩm, một thi nhân trữ tình của thế giới âm thanh. Nghệ thuật Chopin bí mật như đêm thâu thăm thẳm và cũng dịu dàng như ánh trăng khuya mỏng lung vờ vờ. Thứ nghệ thuật được kết bằng khổ đau và nước mắt. Thứ nghệ thuật làm cho trái tim con người luôn chùng xuống trong một nỗi buồn man mác, đồng thời cũng khiến dễ dàng trôi dạt bao tình cảm thanh khiết nguyên trinh.

Từ cái đêm mùa thu mây mù giăng xám ấy, người nghệ sĩ lớn đã vĩnh viễn ra đi sau cuộc giao duyên 39 năm ngắn ngủi với cuộc đời tàn nhẫn. Tuy nhiên, những gì ông để lại từ mười ngón tay thanh nhã, từ cái tâm hồn dịu dàng u uất quá thật là một gia tài đồ sộ cho con người. Đó chính là nguồn cảm hứng xuất phát từ trái tim sâu thẳm, của tình yêu chân chính. Là âm nhạc của những cảm xúc cao quý, của vẻ đẹp và sự tinh khiết nhất mà con người có thể hình dung. Đó cũng là hơi thở của một kẻ nặng lòng với quê hương xa thẳm, luôn luôn hướng về kỷ niệm và những

gì đã vĩnh viễn ra ngoài tầm tay với. Và là hơi thở của kẻ tài hoa một đời phải khổ vì cái sức tài hoa hãn hữu mình đã cru mang.

[]

I.

(Ba Lan, 3/1810 – 9/1826)

1.

FRÉDÉRIC FRANÇOIS CHOPIN chào đời ngày 1 tháng 3 năm 1810 trong một làng nhỏ ở vùng Zelazowa Wola, lãnh địa thuộc gia đình Bá tước Skarbeck, cách thủ đô Warszawa (Ba Lan) 28 dặm về phía tây.

*/ Ngôi nhà thuở ấu thơ của Chopin nay vẫn còn hiện diện và được tặng cho bảo tàng viện Ba Lan như một thứ kỷ niệm liên hệ của Chopin. + Ngôi nhà có dạng dài và thấp, nằm gọn lỏn giữa một khu vườn rộng; nơi cửa chính và các cửa sổ có một giống cây leo bò lên. + Một số cây lớn chung quanh nhà rũ bóng mát xuống trên mặt đồng cỏ trải thẳng đến tận chân trời. + Một giòng suối nhỏ chảy gần đó, mùa hè vang lên những tiếng thì thầm, mùa đông lạnh trơ và băng đóng kín.

*/ Bên nội Chopin hoàn toàn là người Pháp, tổ tiên gốc ở xứ Lorraine, miền Đông nước Pháp. + Cha của Chopin – **ông Nicholas, sinh năm 1770** trong một gia đình truyền thống nông dân ở Maraiville, vùng Vosge, thuộc tỉnh Nancy. + Khi Nicholas Chopin còn là một cậu nhỏ thì ngôi làng ông ở là vùng đất thuộc vào sự cai quản của một nhà quý tộc Ba Lan tên gọi Michel Pac, đến đây từ năm 1735. + Một trong vài nhân viên dưới quyền vị này là Adam Weydlicj, có nhiệm vụ xếp đặt và điều hành vùng lãnh địa ấy.

*/ Được ghi nhận là một người thông minh hơn tất cả trong họ tộc có vốn liếng hiểu biết rất tầm thường hạn hẹp, đàn bà chẳng ai biết đọc biết viết, Nicholas Chopin đã phải nén lại tất cả lòng ham muốn của mình về cuộc đời. + Tuy vậy, nỗi ao ước được mở rộng kiến thức và trở nên là một người của thế giới vẫn đeo đuổi theo ông.

*/ Năm 16 tuổi, (1787) Nicholas đã cùng với ông chủ Adam Weydlicj du hành qua Warszawa (còn gọi là Varsovie theo tiếng Pháp, và Warsaw theo tiếng Anh), thủ đô nước Ba Lan và được thuê nhận với tư cách một người trông coi sổ sách trong một công ty chuyên sản xuất và buôn bán thuốc lá. + Tuy còn thiếu niên nhưng sớm trở nên thành thực trong các dịch vụ về tài chánh, Nicholas vẫn được các vị chủ nhân người Pháp, Ba Lan và Đức tin tưởng rồi cất nhắc lên địa vị cao nhất đối với một người xuất thân nghèo khó như ông. + Nicholas thích không khí sống ở Warszawa nên định cư tại đây và *không bao giờ còn trở về Pháp nữa*. + Sau đó, vì thất bại trong thương mại mà hãng thuốc lá bị đóng cửa, chàng tuổi trẻ người Pháp bèn tìm một công việc khác để sinh nhai.

*/ Năm 1802, Nicholas được nhận vào với tư cách thầy giáo dạy tu cho cậu Frédéric, con trai Bá tước Skarbeks. + Tại đây, ông gặp **Tekla Justyna de Krzyzanowska**, hai mươi tuổi, một người con gái trầm lặng, được giáo dục tốt, con một trại chủ nghèo, họ hàng xa với gia đình giàu có Skarbeks. + Justyna chơi dương cầm rất giỏi. + Do đó, cô trở nên là nỗi mê đắm của Nicholas, một người có cái tai nghe nhạc rất khá, đã từng chơi sáo và đàn vĩ cầm.

*/ Họ cưới nhau ngày 2/6/1806 và có được bốn con: *Ludwika, Frédéric, Isabella và Emilia*.¹

*/ Gia đình Chopin không lưu lại lâu trong ngôi nhà thuộc lãnh địa Bá tước Skarbeck. + Tháng 9/1810, ông Nicholas –người vẫn luôn tìm kiếm công việc có lợi tức khá để chu toàn cuộc sống cho vợ con– dời cả gia đình đến Warszawa. + Ngày 1/1/1810, ông được nhận vào chức vụ thầy giáo dạy Pháp văn tại ngôi trường Warszawa Lyceum vừa mới thành lập. + Ông cũng mau chóng tổ chức một lớp lưu trú cho các nam sinh tại nhà riêng của mình và điều này rất được các gia đình Ba Lan giàu có nhất tình tán thành, khuyến khích.

2.

Thừa hưởng của mẹ cái tâm hồn nhạy cảm, rất thi sĩ, và được nuôi dưỡng trong một gia đình nề nếp, có học thức (đầu tiên tôn thanh đạm), cậu bé Frédéric François Chopin đã sớm in hằn lên cá tính những nét cao nhã quý phái khác người, về sau trở nên là nét đặc thù trong những sáng tác của ông.

*/ Từ khi còn rất bé, Chopin đã tỏ ra say mê âm nhạc. + Có chuyện kể rằng, khi mẹ và chị Louise ngồi vào đàn dương cầm chơi những điệu vũ nhạc, Chopin đã đứng nép vào một góc, mắt đầy lệ theo những âm thanh mong manh trong trẻo mà cậu được nghe. + Chẳng bao lâu, cậu lại tự mình dò dẫm những ngón tay trên hàng phím và tỏ ra rất vui thích rất nhiều.

*/ Năm 1816, sáu tuổi, vừa đủ giỏi về dương cầm, Chopin được cho theo học với Adalbert Zywny, giáo sư âm nhạc nổi tiếng trong tỉnh, người Tiệp Khắc. + Zywny lúc ấy đã 61 tuổi và được kể như vị thầy thứ nhất của Chopin, sau bà Nicholas Chopin. + Ông là người có tài, trong 5 năm đã nhồi vào óc Chopin một nỗi ngưỡng mộ và lòng tôn kính không ngừng đối với những tác phẩm của Bach và Mozart. + Ông cũng

¹ Isabella (người sống lâu nhất trong số bốn chị em, chết năm 1881) luôn luôn hãnh diện vì anh trai mình; trong khi cô em gái út Emilia lại chết vì bệnh lao phổi vào năm 14 tuổi. Ludwika, người chị cả có tánh nết và thể chất giống Frédéric nhất, chết sau Frédéric sáu năm.

là người khuyến khích Chopin đi sâu vào âm nhạc của những soạn nhạc gia tên tuổi người Áo, đồng thời tạo cho Chopin một nền tảng vững chắc trong bước đầu đi vào thế giới âm thanh. + Cái cách dạy của Adalbert Zywny hoàn toàn đặt căn bản trên tình thương và sự hiểu biết của tình thầy trò.

*/ Tuy nhiên, dù học với Zywny nhưng *mỗi lần ngồi vào đàn, Chopin vẫn tự mình cảm hứng mà sáng tác*, hơn là luyện tập những ngón tay theo bài học (dù rằng về sau, khi trở nên là vị thầy của chính mình, ông đặt tin tưởng rất nhiều vào hệ thống thực tập các ngón tay).

*/ Chopin sớm có dịp chứng tỏ tài năng của mình. + Trước khi đủ 6 tuổi, một đêm, ông đã độc tấu dương cầm một cách tài tình đáng ngạc nhiên trước rất đông thính giả Warszawa đến nỗi người ta cho rằng ông là một Mozart tái sinh.

+ Năm kế tiếp, 7 tuổi, 1817, Chopin được mời tham dự trong một buổi hòa nhạc lớn dưới sự bảo trợ đặc biệt của Quận công Constantine. + Khi ấy, Chopin chỉ là một đứa nhỏ đơn giản, khiêm nhường, mười ngón tay nhảy múa trên hàng phím trắng làm phát ra âm thanh trong trẻo như tiếng chim hót. + Sau buổi hòa nhạc, trở về nhà, bà Nicholas đã hỏi: *“Hôm nay quan khách thích điều gì nơi con nhất?”* Cậu bé ngây thơ trả lời: *“Tất cả mọi người đều chỉ nhìn vào cái cổ áo của con!”*

*/ Với thái độ ảm áp, bản chất thanh nhã và tài năng âm nhạc đặc biệt, Frédéric François Chopin trở nên là người được đón tiếp nồng nhiệt nhất trong giới thượng lưu ở Warszawa thời bấy giờ.

3.

Chỉ sau vài tháng theo học với thầy Zywny và ***trước khi có thể cầm vĩng cây viết, Chopin bắt đầu sáng tác.*** + Ông thầy già 61 tuổi ấy phải luôn ghi xuống quyển vở chép nhạc những gì mà cậu học trò tí hon đã chơi trên hàng phím. + Giữa những sáng tác đầu tiên này, người ta thấy có cả các bản *Mazurka, Polonaise, Valse...*

*/ Tháng 11/1817, bản *Polonaise en Sol mineur* của Chopin chào đời.

*/ Cũng trong năm 1817, bản *Marche Militaire* (đề tặng Quận công Constantine) xuất hiện, đã tạo nên trong lòng Quận công một ấn tượng mạnh mẽ, đến nỗi ông này ra lệnh cho dùng nó làm bản quân nhạc Warszawa.

*/ Năm 1823, lúc 13 tuổi, Chopin chấm dứt việc học với Zywny để theo đuổi các môn học thường thức như bao trẻ em khác trong trường Trung học Warszawa Lyceum và tự chứng tỏ được rằng ông là một học sinh giỏi. + *Tất cả bốn chị em Chopin đều có một mối ưa thích sâu đậm đối với văn chương và sự viết lách; thỉnh thoảng họ cũng làm thơ, hoặc*

sáng tác những vở kịch một màn trong các dịp lễ sinh nhật hay hội họp gia đình.

*/ Năm 1825 là năm quyết định về tương lai Chopin. + Giữa tháng 5/1825, Chopin được mời đến chơi thử trên một loại đàn dương cầm mới, được gọi là *Aeolomelodikin* tại thính đường Viện âm nhạc Warszawa. + Ở đây, trong một nhạc phẩm sáng tác tại chỗ cùng một *concerto* của Moscheles², Chopin đã tạo được cảm nghĩ tốt trong lòng những người hiện diện.

*/ Cuối tháng 5/1825, Hoàng đế Nga, Alexander I, cùng Quận công Constantine truyền lệnh cho Chopin đến xem xét một cái đàn dương cầm *Aeolomelodkin* khác và ban thưởng Chopin chiếc nhẫn kim cương như dấu hiệu ghi nhớ cuộc gặp gỡ này.

*/ Ngày 2/6/1825, vài ngày sau buổi tiếp kiến Hoàng đế Alexander I, tờ Warszawa Thời Báo công bố ***tác phẩm chính thức đầu tiên của Chopin***, bản *Rondo en Do mineur, Op. 1*, đề tặng cho vợ ông hiệu trưởng trường Varsovie Lyceum.

+ Bản *Rondo* lại càng làm vững chắc hơn cái cảm tưởng tốt mà Chopin đã tạo ra trước mặt Hoàng đế Alexander I. + Những lời ngợi khen ám áp của vị Hoàng tử nhiều quyền hành Antoine Radziwil cùng sự định giá của giám đốc tạp chí âm nhạc *Leipzig Allegemeine Musikalische Zeitung* đã ***đủ khiến cha mẹ Chopin tin tưởng rằng con trai họ được sinh ra đời chỉ để sống với âm nhạc mà thôi.***

*/ Hẳn nhiên, bản *Rondo en Do mineur Op. 1* cũng đã là một tác phẩm đáng ngạc nhiên của một cậu bé 15 tuổi, nhất là *cho tới tận lúc bấy giờ, Chopin chẳng hề học qua lớp hòa âm hay đối âm nào.*

*/ Năm cuối cùng ở bậc trung học, Chopin bỏ rất nhiều thì giờ và nghị lực vào những môn học tổng quát, đến nỗi vào tháng 7/1826, trong kỳ khảo hạch lần chót, ông đâm ra kiệt sức và sự căng thẳng lúc vào phòng thi đã hiện rất rõ nơi ông. + Lần thứ nhất Chopin ngã bệnh, khuôn mặt thanh nhã mang nhiều đường nét một bức tượng với đôi mắt đẹp đầy tình cảm của mẹ và cái mũi cong của cha lồm xuống hẳn, lộ ra vẻ hốc hác đau đớn, (y hệt hình ảnh rất đáng ghi nhớ của thời gian cuối đời Chopin).

*/ Cuối tháng 7/1826, sau khi biết rằng mình đã qua được kỳ khảo hạch một cách hoàn hảo, Chopin mới tự cho phép mình nghỉ ngơi. + Buổi chiều ngày 27/7/1826, Chopin cùng người bạn thân tên Wilhelm

² Ignaz MOCHELE (Prague 1794 – Leipzig 1870), nhạc sĩ dương cầm và cũng là soạn nhạc gia Tiệp Khắc nổi tiếng và được ưa chuộng nhất Ba Lan thời bấy giờ.

Kolberg đến dự buổi trình diễn vở đại nhạc kịch *La Gazza Ladra* của Rossini³ tại nhà hát lớn thủ đô Warszawa; và rồi **ngay đêm ấy, một khúc Polonaise** của nhà nhạc sĩ trẻ tuổi tài hoa, lấy cảm hứng từ một ca khúc (được người bạn thân Kolberg ưa thích nhất) trong vở đại nhạc kịch nói trên, **đã chào đời**.

*/ Ngày hôm sau, 28/7/1826, Chopin cùng mẹ, chị Ludwika và cô em gái út Emilia đi nghỉ hè tại Reinertz, vùng suối nước ấm về phía tây nước Ba Lan. Lúc này, Emilia đã bệnh đến nỗi không bất cứ phương pháp chữa trị hay nghỉ ngơi nào có thể cứu sống cô.

Mùa xuân năm sau, **1827**, Emilia qua đời vì bệnh lao phổi.

[]

II.

(9/1826 – 7/1829)

1.

Tháng 9/1826, trở về lại Warszawa, Chopin được thuê nhận làm học trò của **Josef Elsner**, một giáo sư rất nổi tiếng, cũng là giám đốc Viện âm nhạc Warszawa (thành lập năm 1821), *người đã sớm nhận ra Chopin là thiên tài âm nhạc, sau đó trở thành vị cố vấn và cũng là người bạn trong suốt cuộc đời Chopin*.

*/ Tại đây, Chopin được theo học một lớp riêng biệt về hòa âm và đối âm. + Riêng về *đàn dương cầm thì chỉ tự mình ông luyện tập lấy mà chẳng phải qua vị thầy nào* (sau Zywny).

*/ Ngay cả trước khi đến học với Elsner, Chopin cũng đã tỏ lộ một nỗi yêu thích sâu xa đối với nền dân nhạc Ba Lan như một ấn tượng không bao giờ phai nhạt. + Để rồi, điều này trở nên là **màu sắc đặc biệt dân tộc tính trong các khúc Mazurka và Polonaise về sau** của ông.

*/ Tự bản thân, Chopin ngưỡng mộ Schubert⁴, hoài tưởng Mozart⁵, nhưng lại **thấy khó chịu đối với Beethoven**⁶.

+ Trong thủ đô, ông ưa thích dự các buổi đại nhạc kịch (opéra) của Ý Đại Lợi và trải qua những mùa hè ở thôn quê để thấm nhuần nền dân nhạc Ba Lan.

³ Rossini, soạn nhạc gia người Ý (1792-1868).

⁴ Franz SCHUBERT, soạn nhạc gia vĩ đại Áo, (Vienne 1797--1828).

⁵ Wolfgang Amadeus MOZART, soạn nhạc gia vĩ đại Áo (Salzbourg 1756 --Vienne 1791).

⁶ Ludwig VAN BEETHOVEN, soạn nhạc gia vĩ đại Đức (Bonn 1770 --Vienne 1827).

+ Những nhạc phẩm đầu tiên mang hoàn toàn tính chất quê hương chính là những bản *Mazurka* và *Polonaise*. + Tuy nhiên, những sáng tác theo khuôn mẫu cổ điển cũng không kém phần phóng khoáng (*Rondo*, *Ire Sonate pour Piano* đề tặng Josef Elsner và 2 *concertos* viết cho đàn dương cầm).

*/ Năm 1827, bản *Ire Nocturne en Mi mineur, Op. 72, n.1* ra đời. + Quan trọng hơn cả trong số những sáng tác thời còn đi học chính là bộ *Variations 'Là ci darem la mano'* soạn cho dương cầm và giàn đại hòa tấu, lấy cảm hứng từ bản đại nhạc kịch *Don Giovanni* của Mozart, viết trong mùa hè 1827.

*/ Trong những tác phẩm đầu tiên, chào đời khi chưa đầy 15 tuổi này, Chopin đã chứng tỏ được nét đặc sắc riêng biệt trong nghệ thuật của mình. + Bộ *Variations 'Là ci darem la mano'* sau khi xuất bản đã được Clara Wieck⁷ trình tấu lần đầu –sau tác giả– trước công chúng. + Nhà soạn nhạc nổi tiếng người Đức 21 tuổi --Schumann⁸ rất ngưỡng mộ tác phẩm *Là ci darem*, đã viết trong tạp chí Leipzig Allgemeine Musikalische Zeitung rằng: “*Xin quý vị hãy giữ mũ ra trước một thiên tài. Phần tôi, xin cúi đầu cảm phục tài năng phi phàm, mục đích cao cả và nghệ thuật tuyệt diệu của Chopin.*”

***/ Đó cũng là tác phẩm đầu tiên nâng Chopin lên hàng một nhà soạn nhạc tài ba khi chỉ vừa 17 tuổi.**

2.

Thời gian này, sau khi xong Trung học, Chopin quyết định đi thẳng trên con đường âm nhạc của mình mà không điều gì có thể cản trở. + Vóc dáng ông mảnh khảnh yếu đuối, nét mặt đẹp, vàng trán cao, đôi mắt buồn bã chứa đầy tình cảm. + Trong những ngày nắng ấm, chàng nhạc sĩ trẻ thường ưa thích đến nằm dài dưới các cội thông già nghe gió hát, sau đó thả bộ về nhà trên những quãng đường thanh tịnh.

*/ *Một trong những mối ác cảm suốt cuộc đời Chopin là sự hút thuốc trên mọi hình thức.* + Và dấu cho có vùi đầu dữ dội vào việc sáng tác, hay từng đã là một người có sức khỏe tốt trong thời kỳ thanh niên, thì dưới tình thương lai láng cùng sự quan tâm bao bọc không ngớt của bà mẹ và các chị em gái, ***người nhạc sĩ yếu đuối không bao giờ trở nên là một kẻ có đầu óc tổ chức khéo léo.***

*/ Nỗi ao ước lớn nhất của chàng trẻ tuổi Frédéric là được đi du lịch, cũng như tìm hiểu những điều mới lạ xảy ra trên thế giới. + Cơ hội đến

⁷ Clara WIECK, nữ dương cầm thủ Đức (1819--1896), người về sau trở thành vợ của Robert Schumann.

⁸ Robert SCHUMANN, soạn nhạc gia vĩ đại Đức (Zwickau 1810--Bonn 1856).

khi bác sĩ Jarocki, giáo sư trường đại học Warszawa –bạn cũ của ông Nicholas– được mời tham dự trong một đại hội triết học dưới sự chủ tọa của Alexander von Humboldt⁹, tổ chức ở Berlin, đã xin đem Chopin theo. + Chopin hoàn toàn vui thích với điều ấy và tin rằng sẽ được gặp, cũng như được nghe âm nhạc của nhiều nhạc sĩ nổi tiếng ở Berlin. + Tuy vậy, do bởi tánh cả thẹn khiêm nhường mà ông chỉ dám đứng chiêm ngưỡng họ từ xa ở các buổi hòa nhạc, giống như đã diễn tả trong lá thư viết về gia đình sau khi tham dự buổi hòa nhạc tại Singakademie: “*Spontini, Zelter và Felix Mendelssohn* ¹⁰ *đều có mặt ở đấy, nhưng con không dám nghĩ đến điều tự giới thiệu mình với họ.*”

*/ Sau hai tuần lưu lại thủ đô Prusse (Tiệp Khắc), bác sĩ Jarocki và Chopin trở về Ba Lan. + Trên chuyến hành trình, họ phải dừng một tiếng đồng hồ tại một quán nhỏ cho ngựa nghỉ dưỡng sức. + Chopin bắt đầu nhìn quanh để tìm xem có gì vui thú hầu quên đi thời gian chờ đợi. + Cậu sớm nhận ra trong góc quán cái đàn dương cầm cũ đã lạc cả giây. + Không để lãng phí phút nào, Chopin ngồi vào đàn và *sáng tác ngay tại chỗ một khúc tình ca Ba Lan*. + Chẳng bao lâu, từng người trong số những hành khách đi chung chuyến và cuối cùng là hai vợ chồng chủ quán cùng cô con gái nhỏ xinh đẹp, đến vây quanh chàng nhạc sĩ dáng dấp dịu dàng thanh nhã. + Họ lặng yên nghe những âm thanh cực kỳ quyến rũ, cung kính chiêm ngưỡng 10 ngón tay thon nhỏ nhảy múa trên làn phím trắng. + Cho đến khi ngựa đã được buộc sẵn sàng vào xe, số khách thỉnh chung quanh vẫn cứ mãi yêu cầu Chopin tiếp tục rồi lại tiếp tục không ngớt những bản đàn êm ái. + Sau cùng, Chopin chơi một bản *Mazurka* cảm hứng tại chỗ để tạm biệt. + Rượu vang được đem vào và tất cả những thính giả hội ngộ cách tình cờ đều uống mừng sức khỏe chàng nhạc sĩ trẻ.

*/ Mùa xuân năm 1829, gia đình Chopin mang cảm tưởng rõ rệt rằng chẳng thể nào còn giữ được Chopin ở Warszawa.

+ Tháng 7/1829, với tất cả sự thờ ơ hiện ra trên dáng vẻ, Chopin trải qua kỳ thi tốt nghiệp dương cầm không chút khó khăn.

+ Lần cuối cùng bước qua cánh cổng chính của Viện Âm nhạc, Chopin hiểu rằng những năm học cũ đã lùi vào quá khứ. + ***Giờ đây, nhà soạn nhạc trẻ tự định đoạt cuộc đời, quyết tâm bước vào một thế giới mới đầy những sự vô tình tàn nhẫn, tương lai cảm chắc trong tay.***

□

⁹ Alexander Von HUMBOLDT, nhà bác vật học Đức (1769--1859) chuyên làm cho cây cối và cầm thú đã chết có cái vẻ như đang còn sống.

¹⁰ Felix MENDELSSOHN-BARTHODY, soạn nhạc gia cũng là *chef d'orchestre* giàn đại hòa tấu Đức, (Hambourg 1809--Leipzig 1847).

III. (Vienne, cuối tháng 7/1829)

1.

Rời bỏ Warszawa ngay sau kỳ thi, Chopin mang theo lá thư của Elsner với giòng giới thiệu ân cần rằng “*Đây là một thiên tài âm nhạc*”, những lời thật vô cùng khiêm hoi phát ra từ một giáo sư.

*/ Điểm đến đầu tiên được chọn là Vienne, thủ đô nước Áo, (nơi quan trọng thứ hai sau Paris, trung tâm âm nhạc Âu châu thời ấy), nơi đã từng hiện diện Mozart, Beethoven, Schubert cùng rất nhiều nhà soạn nhạc vĩ đại khác.

*/ Chopin đến Vienne ngày 31/7/1829.

*/ Tobias Haslinger, nhà xuất bản âm nhạc nổi tiếng người Áo, đã nhận được bản thảo viết tay *Ire Sonate* và bộ '*Là ci darem*'; nhưng do bởi tính cách chuyên môn trong việc thương mại, ông này không nhận xuất bản tác phẩm của những nhà soạn nhạc chưa nổi tiếng. + Tuy nhiên, sau khi nghe Chopin chơi dương cầm, Tobias thay đổi ý nghĩ và bằng lòng xuất bản bộ '*Là ci darem*' mà không lấy tiền thù lao; + đáp lại, Chopin phải trình diễn bộ ấy trước công chúng Vienne.

*/ Thoạt đầu, theo **thói quen vẫn thường hờ hững đối với các cuộc biểu diễn**, Chopin tỏ ra bực mình thật sự với sự trao đổi vừa kể. + Nhưng về sau, lòng nhiệt thành khao khát của rất nhiều nhạc sĩ nổi tiếng ở Vienne, sự cung hiến cây đàn dương cầm Hammerfgel đáng giá và một nhà hát lộng lẫy, những điều này cuối cùng đã làm Chopin phải nhận lời.

*/ Ngày 11/8/1829, cuộc biểu diễn được xếp đặt ở Vienne và + một tuần sau đó, một cuộc khác cũng được trình diễn:

*/ Sau một *Ouverture* (khúc nhạc mở đầu) của Beethoven là bộ '*Là ci darem la mano*' do chính Chopin độc tấu dương cầm. + Cả hai cuộc biểu diễn đều đạt thành công ghê gớm.

*/ Chopin trở nên là khuôn mặt mới sáng chói như vì sao nổi lên giữa bầu trời âm nhạc Áo. + Tại đây, nhà soạn nhạc trẻ gặp được nhiều nhạc sĩ nổi tiếng như Karl Czerny¹¹ và Gyrowetz, một nhà soạn nhạc với số lượng nhạc phẩm lớn gồm những bản *concertos* và *symphonies*. + Chopin cũng được giới thiệu với gia đình quý tộc Lichnowsky và Bá tước Moritz, người đã được Beethoven đề tặng bộ *Variations Eroica Op. 35* và luôn bản *Sonate en Mi mineur pour piano*.

*/ Hầu hết những nhân vật Chopin gặp ở Vienne đều hết lòng ca ngợi ông. + Nhưng họ cũng thường làm ông bực bội bởi sự ngạc nhiên rằng

¹¹ Karl CZERNY, (nhạc sĩ dương cầm Áo gốc Tiệp, 1791--1857, từng là thầy của Liszt và cũng là học trò Beethoven).

tại sao một người lại có thể học được quá nhiều về âm nhạc như thế tại Warszawa! + Với điều này, Chopin thường lãnh đạm trả lời: “*Dưới sự dạy dỗ của thầy Zywny và thầy Elsner, một con lừa ngu nhất còn có thể học được nữa là!*”

*/ Trên đường về Ba Lan, ông ghé qua Prague, Leipzig và Dreden.

+ Ngày 12/9/1829, Chopin tới thủ đô Warszawa và khởi sự viết hai tác phẩm quan trọng hàng đầu, *Concerto No. 1 en Mi mineur*, cùng *Concerto No. 2 en Fa mineur*, và kết thúc chúng trong mùa xuân kế tiếp (1830).

2.

Phải kể rằng Tình Bạn và Tình Yêu là hai sức mạnh thiết yếu có khả năng chi phối trọn vẹn cuộc đời và sự nghiệp người nhạc sĩ tài hoa.

+ Chopin rất hết lòng và khăng khít với bạn hữu trong một thứ tình cảm nồng nhiệt khó thể giải thích.

+ Thân nhất là Titus Woyciechowski, người được Chopin đối xử như hàng ruột thịt. + Mỗi khi có dịp xa cách nhau, Titus đã nhận từ Chopin không biết bao nhiêu lá thư chân thành, cảm động. + Phần Titus cũng thế, tuy không phải là mẫu người ưa thổ lộ tâm tư, nhưng ông cũng hết lòng trong tình bạn với Chopin.

*/ Tình yêu cho đàn bà cũng đã chiếm chỗ rất lớn trong tâm hồn nhạc sĩ. + Sự thức dậy đầu tiên của những rung cảm con tim đến từ nỗi ngưỡng mộ dành cho Konstancja Gladowska, một cô gái đẹp lúc ấy đang là sinh viên ngành ca hát đại nhạc kịch tại Viện Âm nhạc Warszawa. + Điều lạ lùng là tuy âm thầm yêu, đêm ngày mơ tưởng đến Gladowska, Chopin lại không bao giờ dám thổ lộ tấm lòng với người con gái.¹² + Lần đầu tiên khi Gladowska hiện hiện trên sân khấu đại nhạc kịch, Chopin đi dự. + Ông trang trọng lắng nghe không bỏ sót bất cứ nốt nhạc nào cô đã hát và tỏ ra rất hớn hờ vì sự thành công của cô.

*/ Tất cả những tình cảm cam nín này chỉ được nhạc sĩ trải dài trên phím dương cầm và trong những sáng tác *Concerto No. 2 en Fa majeur pour Piano; Valse en Ré bémol majeur Op. 70, No. 3* – (xuất bản sau khi Chopin đã chết), mà không hề một lần mang cảm nghĩ rằng sẽ khiến cho Gladowska biết đến tâm sự riêng ông.

¹² Sau này khi Chopin đã chết, Konstancja Gladowska rất ngạc nhiên khi đọc được những bài tường thuật trích từ nhật ký Chopin về mối tình mà nhà thiên tài âm nhạc đã dành cho cô trong buổi thanh xuân. Tất cả những gì cô đã thổ lộ về Chopin khi ấy chỉ là: “*Anh ấy tính khí bất thường, đầy những huyền hoặc khó tin.*”

3.

Sau những thành công mỹ mãn tại Vienne, một tờ báo ở đô Warszawa đã phản ánh lên ý nghĩ dân chúng Ba Lan rằng: *“Có phải tài năng Chopin không thực sự thuộc về quê hương ông? Có phải dân chúng Ba Lan không đủ khả năng thưởng thức âm nhạc Chopin? Hay có phải những tác phẩm Chopin đã viết ra không thực sự mang dấu hiệu của một thiên tài?”*

+ Do đó, Chopin không thể trì hoãn lâu hơn nữa sự xuất hiện chính thức của mình trước công chúng Ba Lan.

*/ Ngày 3/3/1830, cuộc trình diễn rất thành công được xếp đặt trong phòng hội ngôi nhà Chopin với một số khách chọn lọc. + Và rồi ngày 17/3/1830, cuộc khác --một cách chính thức kể từ khi thành nhân-- được diễn ra trước công chúng Ba Lan, tại nhà hát quốc gia Warszawa. + Vé vào cửa được bán hết từ ba ngày trước và những người khách tham dự đều bày tỏ lòng ngưỡng mộ đối với Chopin. + Trong chương trình, Chopin chơi bản *Concerto en Mi mineur pour Piano* tuyệt diệu vừa được hoàn thành trong tháng 9/1829. + Cũng trong buổi trình diễn này, Chopin đã yêu cầu Kontacja Gladowska –lúc ấy đang bắt đầu nổi tiếng và chưa hề biết được mối tình âm thầm của nhà thiên tài âm nhạc- hát một đoạn khúc.

*/ *Đó là buổi trình diễn lần thứ ba và cũng là cuối cùng trong quê hương Ba Lan của Chopin.*

□

IV.

(Vienne, 11/1830 – 10/1831)

1.

Nhận thức rằng Warszawa không phải là môi trường thi thố đích đáng cho tài năng của mình, và dẫu trong tử vi có ghi câu đoán trước: *“Khi đi khỏi quê hương tức là sẽ mãi mãi xa rời xứ sở. Giã từ có nghĩa để đi vào cõi chết...”*, nhưng Chopin vẫn cùng với người bạn tâm giao Titus Woyciechowski quyết định nói lời ly biệt Warszawa, gia đình, bạn hữu và cả Konstancja Glakowska, để đi đến một vùng trời rộng lớn hơn. + Tuổi thơ lùi vào quá khứ. + Giờ đây Chopin đang đứng trước ngưỡng cửa tương lai với địa vị một dương cầm thủ lừng lẫy và nhà soạn nhạc sáng chói, bỏ lại quê hương sau lưng để sửa soạn đối diện với thực tế đấng cay của cuộc đời trên cái diễn đài đang xáo trộn lúc ấy của Âu châu.

*/ Ngày 1/11/1830, thầy Elsner và rất đông bằng hữu tiễn đưa Chopin cùng Titus Woyciechowski tới Wola, ngôi làng đầu tiên khi ra khỏi Warszawa. + Tại đây, họ gặp một nhóm sinh viên Viện Âm nhạc

Warszawa, và những sinh viên này đã cùng hát một bản *Cantate*, hòa âm bởi Elsner, tặng Chopin. + Sau đó, một cuộc tiệc linh đình được bày ra.

+ Trong bữa ăn cuối cùng ở quê hương, tất cả những người hiện diện đã cùng ký tên chung trên mảnh giấy nhỏ dán bên dưới đáy một cái ly bằng bạc, **trong đựng nắm đất xứ Ba Lan**, trân trọng đưa tặng cho người nhạc sĩ sắp ra đi. + Cuộc chia tay mang đầy tính chất cảm động. + Chopin đã nói cùng bạn hữu: “*Tôi tin chắc là tôi đang thoát lời vĩnh biệt với quê hương thân yêu, bởi vì tôi có linh cảm mình sẽ không bao giờ còn dịp trở lại*”.

*/ Ngày 22/11/1830, hai người tuổi trẻ đến Vienne. + Tại đây, Chopin được dịp quen biết với nhiều nhạc sĩ tiếng tăm và được họ đón tiếp nồng nhiệt. + Chính ông cũng đã khiến cho Shumann kinh ngạc thật nhiều khi đề tặng người nhạc sĩ nổi danh ấy bộ *Variations Op. 24*.

2.

Chẳng bao lâu sau khi đến Vienne, Chopin nghe được tin tức rằng dân chúng Warszawa nổi dậy chống lại sự chiếm đóng của Nga Sô trên lãnh thổ họ. + Điều này khiến nhạc sĩ như lên cơn sốt vì lo sợ cho gia đình, xứ sở và về tất cả những gì ông đã từng yêu thương hiểu biết.

*/ Tháng 12/1830, Titus Woyciechowski trở về lại Ba Lan. + Còn Chopin, dẫu rằng sống trong tâm trạng đau khổ vì biến cố xảy ra tại quê hương, cuối cùng lại không muốn cuộc hành trình bị gián đoạn. + Do đó, ông ở lại một mình với sự cô đơn hơn bao giờ, và lại tiếp tục sáng tác. + Hai nhạc phẩm *Ire Ballade* và *Ire Scherzo* ra đời tại Vienne.

*/ Cuối tháng 6/1831, Chopin lại trù tính bỏ Vienne. + Ông muốn sang Ý Đại Lợi, nhưng bởi vì tình hình chính trị khi ấy của quốc gia này đang bị xáo trộn, nên phải chuyển hướng sang Paris. + Chopin bèn làm một cuộc hành trình dọc theo thung lũng sông Danube về phía Bắc của vùng cảnh đẹp Austrian Tyrol, xuyên qua Salzburg (quê hương Mozart) rồi sau cùng đến Munich (nước Đức). + Tại đây, cuộc biểu diễn ngày 28/8/1831 trên sân khấu Philharmonic Society Hall của Chopin rất thành công.

*/ Từ Munich, Chopin tiếp tục tiến đến Stuttgart. + Trong vài ngày ngắn ngủi lưu lại đây, nghe được tin tức rằng Warszawa đã hoàn toàn thất thủ dưới gót giày xâm lược của quân đội Nga, Chopin đã như bị du vào tình trạng tuyệt vọng.

*/ Trong cuốn sổ tay thời gian này thấy có ghi những lời điên cuồng rời rạc, biểu lộ một tinh thần bị xáo trộn dữ dội:

“Vùng ngoại ô Warszawa có lẽ đã bị tàn phá hết? Jas, Willus hẳn cũng đã chết trên những chiến hào? Ta đang nhìn thấy Marcel trong hoàn cảnh một tù binh! Còn thằng bạn tốt Sowinski thì đang trong tay bọn hung bạo (...) Ôi Chúa ơi, Ngài có mặt ở đó không? Hay Ngài có mặt ở đó mà chẳng thèm trả thù cho chúng con? Ngài còn muốn đem bao nhiêu tên Nga tội lỗi đến trên vùng đất thân yêu ấy? Hay là? Hay cả chính Ngài cũng tội lỗi như một tên Nga?... Ôi Người cha đáng thương của con! Người mẹ đau khổ của con! Và các chị em gái tội nghiệp, họ ở đâu cả trong khi ta lại ở đây, cô đơn vò vớ một mình?...”

*/ Thời gian cùng cực tuyệt vọng này cũng chính là lúc Chopin viết ra bản *Étude en Do mineur, No.12*, kết thúc cho bộ *Ire série d'Études Opus 10* ông đã viết trước đó.¹³

+ Đây là bản *Étude được gọi hay nhất, còn có tên là Étude Cách Mạng (Étude Révolutionnaire)* cảm hứng trực tiếp từ cuộc thất thủ của Warszawa ngày 7 và 8 tháng 9/1831, nói lên tâm trạng bão tố đầy đau khổ khi ấy của Chopin.

□

V.

(Paris, 10/1831--5/1832)

1.

Sau những phản ứng rối loạn đầu tiên, Chopin lại tự buộc mình phải lên đường. + Từ đó, ông không bao giờ còn trở lại Ba Lan nữa. + Trong cuốn nhạc phổ của Chopin, người ta thấy có một câu viết của Konstancja Gladkowska: “Anh hãy nhớ một điều: Những người ngoại quốc hẳn sẽ rất ưa thích và tán thưởng anh, nhưng họ không thể yêu anh nhiều hơn các người thân và bạn bè trong quê hương anh đâu.” + Chopin sau đó đã thêm vào bằng bút chì: “Quả đúng vậy!”

*/ Giữa tháng 10/1831, Chopin đến Paris. Định mệnh từ đây đã rõ ràng trói buộc **những tháng năm còn lại vô cùng quan trọng** của cuộc đời nhà soạn nhạc tài ba vào với Paris, thành phố bậc nhất trên thế giới thời ấy. + *Tại đây, Chopin tìm ra được đúng cái không khí mình cần*

¹³ Bộ *Ire série d'Études Opus 10* được Chopin viết ra trong tuổi thanh xuân khi còn ở Ba Lan, gồm 12 bài, trong đó bản *Étude Révolutionnaire en Do mineur No. 3* và bản *Étude en Mi Majeur No. 3* là nổi bật hơn cả. Về sau này khi nghe người học trò tên Gutmann chơi bản *Étude en Mi Majeur No. 3*, Chopin đã đau khổ kêu lên: “Ôi! Quê hương tôi!” và bày tỏ cùng Gutmann rằng ông “không bao giờ có thể viết nổi một khúc ca nào khác dịu dàng êm ả hơn bản *Étude No. 3 en Mi Majeur*”. (*Étude en Mi Majeur No. 3* mà các violonistes khi chơi, thường chuyển thành cung Ré Trưởng và đặt tên là *Tristesse*).

thiết và đó cũng là nơi mà tài năng vượt bậc của ông đã được trọn vẹn phô bày.

*/ Paris của thời gian Chopin tìm đến, có một nhóm người trí thức trẻ tuổi gồm những nhà tư tưởng, những nghệ sĩ, các nhạc sĩ, họa sĩ, nhà văn, qui tụ lại với nhau thành một nhóm gọi là nhóm “*những đứa con của thế kỷ*”. + Tiếng nói của nhóm người trẻ này làm vọng lên trong dân chúng Paris một dự đoán căng thẳng về thời đại và cả tương lai dân tộc họ.

*/ Chopin đột nhiên thấy mình bị cuốn hút theo nhóm người ấy, dù rằng giá trị tư tưởng của họ dựa trên căn bản *hoàn toàn trái ngược* với Chopin.

*/ Phía Văn, Thi sĩ gồm có Victor Hugo¹⁴ (dẫn đầu phái Văn chương Lãng mạn), Honoré Balzac¹⁵, Mérimée¹⁶, Lamartine¹⁷, Flaubert¹⁸, Alfred de Musset¹⁹, Heinrich Heine²⁰, Charles Baudelaire²¹, Emile Zola²², George Sand²³... Chateaubriand²⁴...

*/ Phía Âm Nhạc, tiền bộ hơn cả là Franz Liszt²⁵ (trẻ hơn Chopin một tuổi rưỡi), Felix Mendelssohn²⁶, Rossini²⁷, Hiller²⁸, Meyerbeer²⁹, Nourrit³⁰, Karlbrenner³¹, luôn cả Berlioz³², tác giả nhạc phẩm huy hoàng *Symphonie Fantastique*, (được hình thành sau khi Chopin đến Paris gần một năm, là một trong những bản bi đại nhạc kịch đầu tiên đánh dấu cho sự thoát khỏi ảnh hưởng cổ điển thời kỳ Beethoven³³).

¹⁴ Victor Marie HUGO, nhà văn Pháp, (1802--1885).

¹⁵ Honoré de BALZAC, nhà văn Pháp, (1799--1850)

¹⁶ Prosper MÉRIMÉE, nhà văn Pháp, (1803--1870).

¹⁷ Alphonse de LAMARTINE, thi sĩ, cũng là nhà chính trị Pháp, (1790--1869)

¹⁸ Gustave FLAUBERT, tiểu thuyết gia Pháp (1821--1880).

¹⁹ Alfred de MUSSET, nhà văn Pháp (1810--1857).

²⁰ Heinrich HEINE, nhà văn Đức, (1797--1856).

²¹ Charles BAUDELAIRE, thi sĩ Pháp, (1821--1867).

²² Emile ZOLA, nhà văn Pháp, (1840--1902)

²³ Goerge SAND, nữ văn sĩ Pháp, (1804--1876).

²⁴ Francois René CHATEAUBRIAND, nhà văn và chính trị gia Pháp, (1768--1848).

²⁵ Franz LISZT, dương cầm thủ & soạn nhạc gia Hungary, (1811--1886).

²⁶ Félix MENDELSSOHN-BARTHOLDY, soạn nhạc gia cũng là chef d'orchestre giàn đại hòa tấu Đức, (1809--1847).

²⁷ Gioacchino ROSSINI, soạn nhạc gia Ý, (1792--1868).

²⁸ Johann Adam HILLER, soạn nhạc gia và phê bình âm nhạc Đức, (1728--1804)

²⁹ Giacomo MEYERBEER, nhà soạn nhạc Đức, (1791--1864).

³⁰ Adolphe NOURRIT, ca sĩ giọng *ténor* Pháp, (1802--1839).

³¹ Friedrich KALKBRENNER, dương cầm thủ người Đức, (1785--1849).

³² Hector BERLIOZ, soạn nhạc gia Pháp (1803--1869).

³³ Ludwig VAN BEETHOVEN, soạn nhạc gia vĩ đại Đức (Bonn 1770--Vienne 1827).

*/ Hội Họa có Delacroix³⁴ mở màn cho phái Ấn Tượng (Impressionisme).

2.

Thoạt đầu, bầu không khí sống với những va chạm thực tế ở Paris đã làm Chopin choáng ngợp; nhưng chẳng bao lâu ông tự ổn định được mọi thứ. + Nơi cư ngụ đầu tiên là một căn trên tầng lầu năm của tòa nhà lớn mang số 27, đại lộ Poissonière, Paris, đầy đủ tiện nghi nhưng rất đắt tiền. + Ý nghĩ về cuộc sống hiện tại đã được phản ánh qua lá thư gửi Titus Woyciehowski ngày 18/12/1831 như sau:

“Ngôi nhà nằm trong một khu rất đáng mê, trong đó tôi có một căn phòng nhỏ rất đẹp, bàn ghế làm bằng gỗ đào hoa tâm. Một hành lang nhìn suốt đại lộ, từ khu Montmartre đến đền Panthéon và nguyên cả chiều dài của những gì bạn có thể chọn lựa. Ở đây, bạn tha hồ cười đùa, khóc lóc, hoặc làm tất cả mọi điều theo ý thích riêng mà chẳng ai thèm nhìn đến bạn. Tất cả sẽ mặc kệ bạn để đi đường riêng của họ. Tôi chẳng còn biết nơi nào trên thế giới có nhiều nhạc sĩ dương cầm nhiều hơn tại Paris?”

*/ Cuộc trình diễn đầu tiên của Chopin ở Paris diễn ra ngày 26/2/1832 trong khách thính nhà riêng Camille Pleyel³⁵, một người được biết đến nhiều vì những cây đàn dương cầm do ông chế tạo và cũng vì các cuộc phiêu lưu tình ái của bà vợ. + Tại đây, Chopin đã chơi *bài Concerto en La mineur pour Piano* và bộ *Variations ‘Là ci darem la mano’*.

*/ Kể từ sau buổi trình diễn nói trên ở Paris, tài năng Chopin đã làm dậy lên rất nhiều lưu tâm đặc biệt của các nhạc sĩ và các nhà phê bình nổi tiếng.

+ Francois Joseph Fétis³⁶, một phê bình gia người Bỉ có uy tín nhất thời ấy, đã viết trong tờ *La Revue Musicale* ngày 3/3/1832 rằng ông tìm thấy nơi những cảm hứng sáng tác của Chopin *"dấu hiệu của một ngành nghệ thuật mới từ đó sẽ tạo nên được ảnh hưởng rộng lớn cho nền âm nhạc tương lai"*.

³⁴ Eugène DELACROIX, họa sĩ Pháp (1798--1863). Chính Delacroix năm 1838 đã vẽ bức chân dung Chopin, một trong những họa phẩm nổi tiếng thế giới, phôi diễn được rõ rệt nét đau khổ, dày vò sẽ thấy trên khuôn mặt Chopin vào thời gian cuối cùng của đời người nhạc sĩ tài hoa. Bức vẽ sơn dầu này (46x38cm) nay được treo tại viện bảo tàng Louvre, Paris.

³⁵ Camille PLEYEL, nhà chế tạo đàn dương cầm Pháp, (1788--1855).

³⁶ Francois Joseph FÉTIS (1784--1871).

+ Mendelssohn, nhà soạn nhạc tên tuổi người Đức đã chỉ huy giàn đại hòa tấu trong buổi trình diễn đầu tiên của Chopin ở Paris, cũng tỏ ra rất hâm mộ Chopin.

+ Một trong những người bạn cũ của Chopin –Anto Orłowski-- đã viết thư về gia đình ở Ba Lan như sau: "*Bạn thân Frédéric của chúng ta đã đánh ngã tất cả các nhạc sĩ dương cầm tại đây, làm cho cả Paris đều kinh ngạc*".

+ Riêng Liszt lại tỏ ra thật sự cảm kích vì tài năng Chopin³⁷.

*/ Không khí thân mật cởi mở ở Paris và sự thành công của lần xuất hiện đầu tiên đã xui giục Chopin làm cuộc biểu diễn thứ hai ngày 20/5/1832 với tính cách cứu trợ nhân đạo tại thính đường Viện âm nhạc Paris. + Dịp này ông độc tấu bài *Concerto No. 2 pour piano en Fa mineur* của chính ông.

[]

VI.

(Paris, 7/1832 – 7/1835)

1.

Thời gian ấy, Paris đang bị bệnh dịch tả hoành hành. + Chopin lại đang lâm vào cảnh túng thiếu và bắt đầu nghĩ đến chuyện du hành qua Mỹ thì một cơ may đưa đến với ông. + Một bữa, Chopin gặp Hoàng tử Alexandre Czartoryski (con trai ông Hoàng lưu vong Ba Lan Adam Jerzy Czartoryski) trên đường phố và được Hoàng tử mời đến như một người khách riêng trong buổi dạ tiệc tại nhà Nam tước Anthony de

³⁷ Những năm về sau, trong quyển tiểu sử danh nhân, nhắc lại buổi hòa nhạc đầu tiên của Chopin tại nhà Pleyel, Liszt đã nhận định: "*Khi Chopin xuất hiện với âm nhạc của ông trong khách thính sang trọng nhà Pleyel, những tiếng vỗ tay ca ngợi ồn ào xem ra vẫn không đủ đối với tài năng Chopin... Chopin không tỏ ra chút nào xao động vì hào quang và nổi say sưa của sự thành công đêm ấy. Ông nhận lãnh tất cả những điều này với không chút kiêu hãnh, cũng chẳng chút khiêm tốn giả tạo nào...*"

Đây là lần thứ nhất Liszt tiếp xúc với Chopin. Tuy nhiên, theo nhận định của bạn bè và môn đệ cả hai đạo ấy thì mối liên hệ này mà 10 năm sau sẽ chẳng còn gì nữa-thực sự chỉ *xây ra từ một phía của Liszt nhiều hơn*. Liszt, con người thường bắt nã và không tính lọc bằng Chopin thì giả đò biểu lộ vai trò của một kẻ có nhiệt tâm hâm mộ Chopin, trong khi *Chopin lại rất thận trọng đối với tất cả những phô bày của Liszt*. Trong cuốn sổ tay của Chopin thời gian này thấy có ghi: "*Liszt là một người tỏ ra sành sỏi hơn kẻ khác vì đã phí quá nhiều thì giờ với những câu chuyện tầm phào không giá trị. Ông còn là kẻ tuyệt diệu khi làm được công việc đem đặt những tác phẩm của người khác vào bên dưới những tác phẩm của riêng ông: một người rất khôn ngoan khéo léo nhưng chẳng có nhiều giá trị cho một tài năng thật sự*".

Rothschild³⁸ mà uy lực và ảnh hưởng về tiền bạc của họ rất rộng trong giới quý tộc.

*/ Từ đêm ấy trở đi, bỗng dung Chopin trở nên là một con người được cần thiết giữa xã hội thượng lưu. + Tâm giao thiệp của ông lan rộng hơn, phản chiếu qua âm nhạc với lời đề tặng cho các nhân vật đầy quyền uy của xã hội Paris thời đó.

*/ Trong vòng giao thiệp này, Chopin đã yêu nữ Bá tước Delphine Potocka (thuộc Hoàng tộc Ba Lan). + Nhưng giống như mối tình âm thầm cho Kontancja Gladowska khi vừa mới lớn, nhà thiên tài âm nhạc, do cá chất thanh nhã và bản tính nhút nhát, đã không bao giờ dám tỏ tình cùng nữ Bá tước. + Tuy nhiên *ảnh hưởng của Delphine Potocka trên người nghệ sĩ tài hoa cũng đã được tìm thấy rất nhiều qua những bản Valses và Études viết ra trong thời kỳ này.*

*/ Số lợi tức dồi dào mà Chopin thu lượm được từ việc dạy học và sáng tác đã khiến ông không phải bận tâm đến những cuộc biểu diễn trước công chúng, là điều ông vốn rất ghét. + Tuy nhiên danh tiếng về tài nghệ dương cầm của ông vẫn không bị mai một. + Trái lại, nỗi hoan hỉ trần thuật của những người được nghe **Chopin đàn cách hiếm hoi** trong các khách thính thượng lưu đã làm dựng lên chung quanh tên tuổi ông một huyền thoại đặc biệt.

*/ Tháng 12/1832, Chopin cho xuất bản hai bộ *Mazuka* và phần đầu của bản *Tam tấu khúc (piano, cello, flute)*, cùng bộ 3 bài *Nocturnes đầu tiên (Op. 9)* được viết ra ở Warszawa dạo trước.

+ Trong bộ ba *Nocturnes* này có bản "*Nocturne No.2 en Mi b Majeur*" (mà các nhạc sĩ đàn vĩ cầm thường chơi bằng cung Ré trưởng) đã được Chopin cảm hứng từ câu nói của một phụ nữ: "*Tôi nghiệp cho cái đàn dương cầm chẳng bao giờ có thể tạo nên nổi âm thanh thánh thót giống như cây violon!*"

2.

Sự thành công ào ạt của Chopin vẫn tiếp tục qua đến năm sau, 1833.

+ Tháng 5/1833, bộ "*12 Grandes Études Op. 10*" phi thường được xuất bản bởi nhà Schleisinger với lời đề tặng cho Liszt. + Bản *Concerto No. 1 en Mi mineur* cũng được xuất bản trong cùng tháng 5/1833. + Vào tháng 12/1833 thì bộ *Nocturnes thứ hai (Op. 15)* được công bố.

³⁸ Nam tước Anthony de Rothschild, người Pháp (1810--1876). [Mười năm sau, để nhớ lại ơn xưa với gia đình Nam tước Anthony de Rothschild, Chopin đề tặng bản *4ème Ballade* –cũng là bản *Ballade cuối cùng--* cho bà Nam tước Charlotte de Rothschild].

*/ Trong năm 1834, các tác phẩm được cho ra đời gồm có bản *Polonaise Fantaisie* và *Grande Valse Brillante (Op. 18)*.

*/ Mùa xuân 1834, Ferdinand Hiller, người bạn soạn nhạc Đức của Chopin phải đến dự một đại hội âm nhạc tổ chức tại Aix-la-Chapelle. + Hiller rủ Chopin cùng đi. + Trước khi khởi hành, Chopin mới hay rằng họ chỉ đủ tiền xe mà không còn tiền ăn tiêu dọc đường. + Hiller xin bạn có thể nào giải quyết sự bối rối này của họ. + Chopin bèn đem bảo thảo *Valse en Mi b Majeur, Op. 18* đến trao cho nhà xuất bản Camille Pleyel và được trả 500 quan.

*/ Năm 1835, ngoài một số các bài *Valses, Mazurkas*, và bộ *Polonaise Op. 26*, còn có bản *Fantaisie Impromptu en Do# mineur* nổi tiếng, được hoàn thành (mặc dù cho mãi đến năm 1855, sáu năm sau khi Chopin đã chết, bản nhạc này mới được phổ biến ra ngoài công chúng).

□

VII.

(7/1835 – 9/1836)

Tháng 7/1835, lần đầu tiên kể từ khi rời xa xứ sở, Chopin mới gặp lại cha mẹ. + Ông bà Nicholas đến nghỉ hè một tháng tại bờ sông Ohre, Tiệp Khắc. + Trong một lá thư gửi về người chị lớn tên Ludwika, Chopin đã tâm sự như sau:

“Em không thể viết hoặc nói cho đủ những gì trong đầu em trù ra nỗi hạnh phúc của em và bố mẹ trong hiện tại. Chỉ nghĩ đến điều xum họp mà từ lâu rồi em không dám mơ là sự thực, em đủ thấy mình run rẩy. Và hạnh phúc, hạnh phúc đang có mặt ở đây, chị ạ!”

*/ Trong suốt một tháng ở gần cha mẹ, Chopin quên hết mọi nỗi đau khổ thuở mới xa quê hương và gia đình. + Tình thương của người mẹ đã làm cho người nhạc sĩ yếu đuối như tìm thấy lại tuổi thơ nhiệm mầu, khiến có lúc ông tưởng như đang lặn ngụp trong một niềm hạnh phúc cực độ. + Chopin đã không ngờ rằng khi ông bà Nicholas trở về Warszawa ngày 14/9/1833, ông sẽ không bao giờ còn gặp lại cha mẹ nữa.

*/ Từ Carlsbad, Chopin đi về hướng Dresden và Leipzig (nước Đức) thăm Schumann cùng Mendelssohn.

*/ Trên đường trở lại Paris, ông cũng ngừng lại ở Heidelberg để thăm gia đình cậu học trò được ông yêu mến nhất, **Adolph Gutmann**.

*/ Trong khi ghé qua Dresden, Chopin nổi lại được sự quen biết với gia đình Bá tước Wodzinski, người cùng xứ sở Ba Lan, bỏ quê hương ra

đi từ cuộc nổi dậy năm 1831 ở Warszawa và đến cư trú tại Dresden. + Khi còn ngồi ở bậc Trung học, Chopin là bạn thân của hai cậu con trai (Félix và Casimir) cùng cô con gái –Maria- của gia đình này. + Cả ba anh em Wodzinski đều gọi Chopin bằng tên tộc “Fritz” và trong bàn ăn của họ luôn luôn dành sẵn “*một góc nhỏ cho Fritz*”. + Maria vẫn tiếc tại sao tên Chopin lại không là Chopinski để người ta có thể nghĩ ông là người Ba Lan hơn là người Pháp.

*/ Mùa hè 1835, Maria Wodzinski 19 tuổi, dáng cao ráo mỏng mảnh, không đẹp lắm nhưng rất quyến rũ với mái tóc đen và đôi mắt đầy mơ mộng. + Cô chơi dương cầm khá giỏi và cũng rất có năng khiếu về hội họa. + Gặp lại nhau ở Dresden, đột nhiên Chopin thấy lòng rung động vì người bạn gái thuở thiếu thời, dù rằng Maria lúc nào cũng vẫn chỉ đối xử với Chopin như với một người anh.

*/ Thời gian ngắn ở đây, Chopin trải qua hết mọi buổi tối bên cạnh các người bạn cũ. + Đêm cuối cùng lưu lại Dresden, Chopin đã được người con gái tặng một cánh hoa hồng. + Phần ông ngay đêm ấy cũng sáng tác tại chỗ một khúc nhạc mới. + *Chiếc đồng hồ treo tường gõ 10 tiếng. Bộ máy bên trong phát ra những âm thanh tíc-tắc đều đều.* + Đó là tất cả những ảnh tượng người ta có thể hình dung qua bản *Valse en La b majeur, Op. 69, No. 1* (mà sau này Maria Wodzinski đặt tên là bản *La Valse de l'Adieu*), đã được Chopin trao ngay bản thảo tặng cho người mình yêu với lời ghi chú: “*Dresden, Septembre, 1835, pour Mlle. Maria*”.

*/ Mùa đông năm 1835, trở lại Paris, Chopin không may bị vướng vào một chứng cảm cúm rất nặng. + Ông lo sợ gia đình Woszinski sẽ khó có thể chấp nhận cho con gái giao thiệp với một người có sức khỏe tồi tệ như mình. + Quả thật, trong khi Maria xem ra như chẳng lưu tâm gì, thì trái lại gia đình cô rất xao xuyến với sự kiện ấy.

*/ Dù vậy, mùa hè 1836, ông bà Wodzinski vẫn mời Chopin đến chơi nhà họ tại Marienbad, vùng suối nước nóng khác gần Carlsbad. + Chopin đã trải qua tháng 8/1836 tại đây với Maria. + Họ viết nhạc, vẽ tranh, đi dạo và chuyện trò với nhau rất nhiều. Maria cũng vẽ bức chân dung Chopin. + Đối với Chopin, thời gian này được cho là tương đối hạnh phúc.

*/ Đầu tháng 9/1836, gia đình Wodzinski trở về Dresden, Chopin cũng đi theo. + Tại đây, ông sáng tác bản *Étude en La bémol No 1, Op. 25* rất lưu loát, mở đầu cho bộ *2ème Série d'Études*.

*/ Ngày 8/9/1836, Chopin sáng tác bài ca mang tên *Cái Nhẫn*, lấy cảm hứng từ một bài thơ của Witwicki, thi sĩ Ba Lan, có những câu thơ này:

...và tôi đã yêu em
trên một ngón bàn tay nhỏ bé của em
có mang chiếc nhẫn bằng bạc
mà tôi đã tặng em
người người nối tiếp nhau cưới vợ
riêng tôi vẫn trung thành yêu em
một chàng trai lạ từ đâu đến
câu hôn em, dù em từng đeo nhẫn tặng của tôi
các nhạc sĩ được mời tới
trong buổi hôn lễ em, tôi hát những lời ca
từ em biến thành vợ một người xa lạ
tôi vẫn yêu em, cứ mãi yêu em
các cô gái cười vào mặt tôi những lời nhạo báng
một cách ghen ngào tôi khóc từng đêm:
tôi đã gửi lòng trung thành vào khoảng không vô vọng
tôi đã trao làm chiếc nhẫn
cho người con gái sớm bội bạc cùng tôi...

*/ Ngày kế tiếp, 9/9/1836, Chopin đưa tặng Maria bài hát và câu hôn cô. + Cô nhận lời, nhưng gia đình cô lại chống đối, đặt Chopin trong cương vị một người khách sơ giao.

*/ Ngày 11/9/1836, Chopin giã từ gia đình Wodzinski, trở về Paris.

[]

VIII.

(9/1836 – 10/1837)

*/ Mùa đông 1836, Chopin ngã bệnh nằm liệt. + Gia đình Wodzinski bèn quyết định --với sự chấp thuận của Maria-- không để Maria kết hôn cùng Chopin. + Chopin viết những lá thư và gửi quà đến họ nhưng không được chút hồi âm nào cả. + Giống như một điều đã được báo trước qua bài ca *Cái Nhẫn*, định mệnh rõ ràng không làm toại ý Chopin. + Người nhạc sĩ tài hoa tự cam chịu số phận, thu nhặt hết mọi thư từ kỷ vật của Maria, luôn cánh hoa hồng giò đây đã héo khô được trao tặng đêm cuối cùng ở Dresden, gói vào chung trong một bao thư lớn, ngoài đề bằng chữ Ba Lan: “*Moja Biéda*” (*Nỗi đau đớn của tôi*).³⁹

³⁹ Bao thư này lưu lại giữa những sở hữu của Chopin cho đến ngày cuối đời. Và mặc dù về sau vết thương lòng lạnh lặn hẳn, nhưng âm nhạc của Chopin cũng đã phản ánh không ít nỗi đau khổ theo mỗi tình dang dở với Maria Wodzinski. Trong tác phẩm vĩ đại *Ballade en Sol mineur, op. 23* mà Schumann đã gọi là “một trong

*/ Tháng 10/1837, Chopin xuất bản bộ *2ème série d'Études Op. 25*. + Trong bộ này, bản *Étude No. 2 en Fa mineur* từng do chính tay Chopin đàn cho Henrietta Voigt (một người bạn của Schumann) nghe ở Leipzig và được ca ngợi như sau:

"Sự kích động ghê gớm trên cách trình diễn tuyệt diệu của Chopin đã làm cho tôi phải nín thở. Mười ngón tay êm ái của ông lướt --đúng hơn phải gọi rằng bay-- trên hàng phím trắng. Ông khiến tôi ngỡ ngàng theo một cảm giác mà cho đến tận lúc ấy tôi chưa hề biết được. Nhưng điều làm tôi ưa thích nhất nơi ông là cái dáng vẻ và cách chơi đàn đầy nét trẻ thơ."

*/ Bản *Étude No. 7 en Do# mineur* trong bộ này, còn gọi là bản *l'Étude pour Violoncelle*, thoạt đầu được viết thành tứ tấu khúc đàn giây với phần *solo basse* cho đàn *violoncelle*, sau chuyển sang cho dương cầm. + Nam tước Hans von Bulow⁴⁰ đã mô tả bản *Étude No. 7* giống như "*một khúc Nocturne của sáo và trung hồ cầm*".

*/ *Étude No. 9 en Sol b Majeur*, còn mang cái tên rất phổ thông *Butterfly Etude*, có một đoạn mang âm điệu giống với một trong những bản *Sonate* của Beethoven.

*/ *Étude No. 10* lại gợi nhớ đến khúc *Dance of the Dervishes* trong tác phẩm *Ruins of Athens* của Beethoven, mang đầy "*tính Đông phương mãnh liệt*" như "*một sự cực kỳ rối loạn*".

*/ Bộ *2ème série d'Études Op. 25* này được đề tặng bà Bá tước Marie d'Agoult, khi ấy là người tình của Liszt (và sau này trở nên là mẹ vợ của nhà thiên tài âm nhạc Richard Wagner⁴¹).

□

IX.

*/ Từ lâu, cặp Liszt - d'Agoult là mối bàn tán của xã hội thượng lưu Paris, và dẫu rằng lúc bấy giờ mối tình của hai người bắt đầu đi đến chỗ xáo trộn thì cũng vẫn còn là đầu đề cung cấp cho giới quý tộc những thú vui tiêu khiển, như họ đã từng khai thác qua các câu chuyện tình ái lãng nhãng của bà Camille Pleyel hay bà Lola Montez.

những tác phẩm cay đắng và đầy tính Chopin nhất", Chopin đã vẽ ra cho thấy tất cả tâm trạng buồn sâu của mình thời gian vừa mới bị gia đình Wodzinski tuyệt giao.

⁴⁰ Han Von BULLOW, nhạc sĩ dương cầm & soạn nhạc gia Đức, (1830--1894)

⁴¹ Richard WAGNER, soạn nhạc gia người Đức (1813--1883).

*/ Chopin thoát đầu tỏ ra không ưa các câu chuyện ngôi lê đôi mách kiểu ấy, nhưng chẳng bao lâu sau chính ông cũng bị rơi vào hoàn cảnh tương tự. + Một trong những người đàn bà lạ lùng, mang nhiều sắc thái cá tính nhất thời ấy, người mà ***sự ảnh hưởng trên Chopin sẽ rất dữ dội***, sắp sửa đi vào đời Chopin.

*/ Đó là George Sand.

*/ **George Sand** tên thật là Aurore Dupin, sinh năm 1804, lập gia đình khi 18 tuổi với Casimir Dudevant, một người chậm chạp trì độn ít khi quan tâm đến cô vợ trẻ có một ý chí rất mạnh. + Thời gian kết hôn ở Nohant (trong vùng Berry, cách Paris chừng 180 dặm về phía Nam), Aurore đã làm hết sức để vui lòng chồng, ngay cả việc tự ý không chơi nhạc nữa bởi vì “*âm thanh cây đàn dương cầm sẽ xua đuổi anh ấy mất*”, nhưng Casimir xem ra vẫn chẳng mấy may thay đổi trước những cố gắng của người vợ trẻ. Vì vậy mà cuộc hôn nhân của họ sớm bị vỡ tan.

*/ Năm 1831, George Sand tìm đến sống ở Paris để rồi bỗng dưng thấy mình có thể hòa hợp được với những nhà văn, họa sĩ và nhạc sĩ tại vùng đất mà sự cản ngăn không có vị trí và bầu nhiệt huyết của bà có thể được chia sẻ. + Một sự độc lập không bị lệ thuộc, quả quyết như một tia chớp bắt đầu trỗi dậy trong cá chất George Sand. + Trong một lá thư viết về cho mẹ, George Sand đã tâm sự:

“Điều khiến con ưa thích trên đời không phải là quần áo đẹp, những rạp hát, sự vui chơi náo nhiệt, mà chính là tự do. Ở đây, Paris, con có thể đi ra ngoài phố khi nào con muốn, dù chỉ mới 10 giờ tối hay là đã nửa đêm.”

*/ Thời gian càng trôi thì những đặc chất này trong George Sand càng thêm nổi bật. + Mỗi năm, George Sand lưu lại Paris 6 tháng; 6 tháng còn lại trở về vùng đồng quê mộc mạc, trong ngôi lãnh địa của bà ở Nohant. + Mặc dù sở hữu một tài sản lớn lao, George Sand vẫn chỉ thu xếp cuộc sống thật đơn giản với 250 quan mỗi tháng chi phí cho một căn nhà ba phòng hẹp, các bữa ăn trải qua ở một quán gần đó và tự tay rửa dọn mọi thứ. + Đạo ấy, tư trang phụ nữ là điều rất tốn kém. + Vì vậy, đã quen mặc quần áo đàn ông khi cưới ngựa ở Nohant, George Sand không thấy có gì trở ngại khi mặc nam phục ngay tại Paris.

*/ George Sand không phải là người đàn bà đẹp, cũng chẳng có gì đặc biệt quyền rũ theo cái cách của phái yếu: *dáng hơi thấp và mập, cái mũi lớn, miệng thô, chiếc cằm mỏng*; + tuy nhiên ***đôi mắt lại rất linh động dù rằng lúc nào cũng như đang nghĩ ngợi***, và thái độ bề ngoài vừa dịu dàng khép kín lại cũng rất sôi nổi đam mê.

*/ Một ưa thích lớn của George Sand là hút xì-gà đen. + Cá tính mạnh mẽ bộc lộ rõ ràng trên dáng dấp và đôi mắt đã khiến George Sand

mau chóng trở nên là một khuôn mặt đặc biệt của xã hội thượng lưu trí thức Paris. + Rất nhiều người đàn ông ưa thích bà và cho tới khi ấy, bản danh sách tình nhân của bà đã khá dài, gồm những Aurélien de Sèze, Stéphane Ajaillon de Grandsagne, Jules Sandeau, Mérimée, Alfred de Musset, Michel de Bourges...

*/ Nói về George Sand, trong một lá thư dài viết cho một người bạn vào cuối tháng 2/1831, Balzac đã kể rằng, khi đến Nohant khoảng 7 giờ rưỡi tối, ông tìm thấy

"người bạn George Sand trong bộ áo dài của người La Mã, hút xì gà sau buổi ăn tối cạnh bên lò sưởi trong một căn phòng lớn và trống trải. Nàng mặc một cái quần rộng màu đỏ, mang đôi giày đi trong nhà màu vàng có tua viền đốm dáng. + Trên hình thể bề ngoài, nàng có cái cằm hai ngấn trông giống như một linh mục. + Làn da ngăm ngăm không thay đổi: cặp mắt đáng yêu vẫn sáng quắc như bao giờ. + Nàng vẫn có cái vẻ khờ khếch khi đắm mình trong nghĩ ngợi, bởi vì, sau khi ngắm nhìn nàng một lúc rồi trò chuyện với nàng, tôi thấy sự linh hoạt mới tập trung trở lại trên đôi mắt.

Nàng đã ở Nohant suốt trong năm vừa qua, tâm trạng chán nản. + Cuộc sống nàng có nhiều điểm rất giống của tôi: Nàng đi ngủ lúc 6 giờ sáng và thức dậy buổi trưa. + Còn tôi vào giường lúc 6 giờ sáng nhưng đến mãi nửa đêm mới tỉnh dậy. + Một cách tự nhiên, tôi tự làm cho phù hợp với thói quen ăn ngủ của nàng; và trong 3 ngày chúng tôi chuyện trò với nhau từ 5 giờ chiều cho đến 5 giờ sáng hôm sau. + Kết quả là tôi hiểu hơn về nàng và ngược lại, trong ba ngày đó, chúng tôi đã có những cuộc đàm thoại nhiều hơn 4 năm kể tiếp khi nàng yêu Sandeau và rồi bị lôi kéo vào mối tình với Musset...

Mẫu đàn ông của nàng là loài chim hiếm quý. + Chỉ thế! + Anh ta sẽ càng trở nên hiếm hơn theo bộ mặt 'không đáng yêu' của nàng để thấy khó mà chinh phục được trái tim anh ta.

Nhiều hơn bất cứ lần nào trước kia, trong ba ngày chuyện trò thành thật, tôi đã tìm thấy bên dưới lớp bề ngoài không quyến rũ đó một mẫu người với tâm lòng dũng cảm, một đứa trẻ con, một nghệ sĩ, tâm hồn rộng rãi, đại lượng, chân thành và 'thuần khiết'. + Nàng có những cá chất chính yếu của một nam nhân; 'vì thế' nàng không phải là một người đàn bà. + Tôi tưởng như đang được chuyện trò với một người bạn.

Nàng cũng có những đức tánh tốt đã bị giải thích sai lầm bởi xã hội. + Khi đề cập đến những vấn đề quan trọng như hôn nhân và sự tự do, nàng đã tỏ ra nghiêm trang, thành thật, ngay thẳng và nồng nhiệt một cách đáng kính trọng. + Bởi vì, như nàng nói với cái vẻ kiêu hãnh ghê gớm: "Chúng ta đang sửa soạn cho một

cuộc cách mạng ở tương lai trên những tập tục sống suốt qua sự viết lách, nhưng tôi lại phải đối đầu với những phiền phức gây nên bởi hôn nhân cũng như những vấn đề khác, tự do chẳng hạn..."

*/ Mặc dù nổi tiếng là hỗn tạp nhất trong số các phụ nữ đặc biệt của thời ấy, George Sand lại là người đàn bà luôn luôn khao khát một sự ổn định trong tâm hồn. + Một lần, qua một bức thư, bà đã thành thật tuyên bố (dù rằng có thể làm phì cười cho kẻ khác):

*"Hơn tất cả mọi điều, tôi luôn luôn tin tưởng về lòng trung tín của con người. Tôi đã được khuyên dạy như thế. + Tôi đã thực hiện như thế và tôi cũng đòi hỏi như thế. + Nhiều người đã thất bại không làm được điều trung tín ấy. + Cả tôi cũng vậy. + Tuy nhiên tôi chưa bao giờ hối tiếc, bởi vì **trong sự không chung thủy, tôi đã nghe đau khổ vì một thứ định mệnh nào đó mà mình phải gánh chịu.** + Và trong chính bản năng riêng cũng đã có một lý tưởng bắt buộc tôi phải rời bỏ những điều không hoàn hảo cho những gì đối với tôi **xem ra là đến gần** với sự hoàn hảo hơn".*

*/ Chứng minh về lòng thành thật của mình chính là khi Goerge Sand **tưởng rằng** đã tìm thấy được điều gì đó "gần như hoàn hảo" nơi một người đàn ông thì bà sống với và chăm sóc cho người ấy hằng nhiều năm dài bằng tình yêu của một người mẹ nhiều hơn là một người tình.

*/ Năm 1831 không những chỉ đánh dấu cho sự tìm đến Paris của George Sand (và của cả Chopin), mà còn **bắt đầu cho vai trò một nhà văn trong cuộc đời George Sand.** + Bà có mặt khắp nơi trên đường phố vào bất cứ lúc nào và dưới bất cứ khí hậu nào; + tại các phòng tranh bữa bộn của họa sĩ, + các phòng làm việc hẹp như cái tổ chim của văn sĩ, + ở những quán *café*, các hang cùng ngõ hẻm của Paris, + tất cả mọi chỗ, luôn cả các khách thính sang trọng của giới thượng lưu. + Những câu chuyện xã hội ngay tại thủ đô nước Pháp là đề tài mà George Sand nhiệt tâm theo đuổi.

*/ Nếu như tài năng George Sand có bị lu mờ bên cạnh những cái tên lẫy lừng trong thời đại bà như Hugo, Balzac, hay Lamartine, thì những tác phẩm của bà vẫn sao vẫn làm cho đa số quần chúng ưa thích, mặc dù ở nước Anh, dư luận đánh giá bà như "một nhà văn quý dữ" và là "một kẻ đánh vỡ truyền thống chế độ gia đình một vợ một chồng".

*/ Tác phẩm George Sand được chia thành nhiều khuynh hướng: tình cảm (điển hình là *Indiana*); sự chỉ trích xã hội (*Lélia*); tình yêu đồng nội (*François le Champi*).

*/ Tại Paris, George Sand trở nên là bạn thân của Liszt và nữ Bá tước d'Agoult, một người bị bệnh thần kinh, hay bực tức cãi cọ nhưng lại có nhiều quyền hạn.

[]

X.

*/ Mùa thu 1836, George Sand có mặt tại một trong những buổi dạ tiệc nổi tiếng của nữ Bá tước d'Agoult, tổ chức ở Hôtel de France, nơi qui tụ quen thuộc của nhiều nghệ sĩ lừng danh Paris thời ấy. + Chopin đang miệt mài trong một khúc nhạc cảm hứng ngay tại dương cầm; khi ngược lên đã bắt gặp cái nhìn nóng bỏng của một người đàn bà đứng gần đó. + **Lần thứ nhất George Sand và Chopin gặp nhau.**

*/ Trẻ tuổi hơn George Sand và cũng vừa mới đính hôn với Maria Wodzinski hồi đầu tháng 9/1836 vừa qua, Chopin hầu như không chấp nhận được tên tuổi và cái hấp lực đầy nam tính của George Sand. + Thêm nữa, tình cảm giữa Chopin và gia đình Wodzinski đang gặp khó khăn và có thể đi đến chỗ hoàn toàn sụp đổ nếu như gia đình này nghĩ rằng ông đang giao thiệp với một người đàn bà đầy tiếng xấu như vậy (dù rằng lúc ấy George Sand đã chính thức ly dị chồng và có quyền tự do sống theo ý muốn riêng). + Tuy vậy, Chopin vẫn gửi đến George Sand một thiệp mời tham dự buổi dạ tiệc do chính ông tổ chức ngày 13/12/1836.⁴²

*/ Cho đến ngày cả *buổi dạ tiệc ngày 13/12/1836*, Chopin vẫn không hoàn toàn tự mình chấp nhận George Sand và những gì thuộc về bà.

*/ Khi được George Sand mời tham dự cuộc nghỉ hè vào mùa Xuân 1837 năm sau cùng cặp Liszt & d'Agoult trong lãnh địa của bà ở Nohant thì Chopin từ chối.

*/ Phần George Sand, mặc dù vẫn còn giữ những liên hệ thân mật với vài nghệ sĩ không nổi tiếng lắm, và ngay cả Liszt, bà cũng có thể chiếm

⁴² Về sự gặp gỡ giữa hai người nghệ sĩ, Josef Browski, một trong những vị khách có mặt đêm ấy, đã mô tả: “George Sand trang nghiêm và lạnh lẽo trong bộ dạ phục kỳ lạ gồm một chiếc áo ngắn kiểu dân chăn cừu có hàng nút màu đỏ, bên ngoài là chiếc áo khoác màu trắng với khăn choàng cũng màu đỏ. + Mái tóc nâu đậm của nàng rẽ ngôi ở giữa, buông xuống thành từng lọn quăn hai bên khuôn mặt và được cột lại bằng một sợi dây chung quanh trán. + Một cách lãnh đạm, nàng ngồi vào chiếc ghế bên cạnh lò sưởi và tự bao quanh mình bằng một làn khói mỏng tỏa ra từ điều xì gà gần nơi miệng, trả lời nhát gừng nhưng nghiêm chỉnh từng câu chuyện của các người đàn ông gần đó. + Sau khi Liszt và Chopin chơi cùng một bản Sonate, khách được mời giải khát, George Sand vẫn ngồi yên trên ghế, điều thuốc không rời khỏi đôi môi.”

được cảm tình nào đó nếu như bà muốn; nhưng hơn tất cả, Chopin là người khiến cho bà nghĩ đến chuyện chinh phục.

*/ Năm 1837, Chopin cho chào đời bản "*Marche Funèbre*" rất nổi tiếng. + Đây là sáng tác duy nhất trong toàn bộ tác phẩm trước và sau của Chopin đã được tác giả yêu cầu nhà xuất bản **không để tên mình** vào trên ấy.

[]

XI.

*/ Đầu mùa Xuân 1838, vào một buổi tối trong căn nhà lịch sự số 15 Rue de la Grange-Batelière của Charlotte Marlianis (người bạn đã cho George Sand lưu trú nhờ trong thời gian kiện cáo về lý dị và tài sản với người chồng cũ), họ lại gặp nhau. + Chopin vừa dứt tiếng đàn trong một *Impromptus* tuyệt diệu, ngẫu hứng ngay trên dương cầm với cái vẻ **mê đắm rất đặc biệt riêng ông** thì nhận được một tờ giấy dùng trong văn phòng, trên có giòng chữ George Sand viết để tỏ lời cảm ơn "*Chúng tôi say mê anh*". + Với điều này, Marie Dorval, nữ ca sĩ *opéra*, đã ghi thêm vào những lời gấp gáp: "*Cả tôi cũng thế! Cả tôi cũng thế! Cả tôi cũng thế!*"

*/ Có phải đây là lời thứ nhất George Sand đã viết cho Chopin? + Không cách nào giải đáp câu hỏi này bởi vì *hầu hết những gì trao đổi giữa họ bằng chữ nghĩa thư từ, về sau đã bị hủy bỏ hết*. + Nhưng những lời trên rõ ràng đã được xem như **rất quý báu với Chopin**, đến nỗi ông cẩn thận dán nó vào trong quyển lưu niệm có những di vật rất được ông yêu dấu.

*/ Ngày 8 tháng 5/1838, họ gặp nhau lần nữa tại buổi hòa nhạc được tổ chức bởi Astolphe de Custine⁴³. + George Sand trong bộ trang phục có viền đen ten, mái tóc đen dày được bao kín lại trong một cái nón màu đỏ rực rỡ, làm thành một sự xuất hiện đáng chú ý bên cạnh Victor Hugo, Charles Nodier⁴⁴, tiểu thuyết gia Sophie Gay⁴⁵, và nữ Bá tước d' Abrantés, người tình cũ của Balzac.

*/ Đáng nói hơn cả trong đêm ấy là lần nữa, Chopin lại đã ngẫu hứng ngay trên đàn dương cầm những khúc nhạc làm sững sờ thánh giả. + Nếu như Chopin thỉnh thoảng mới phô bày tài năng trước đám thánh giả chọn lọc như vậy thì đó là lần duy nhất ông đã thực hiện với sự miễn cưỡng

⁴³ Astolphe de CUSTINE (1790–1857), nhà văn giới quý tộc mà những tiểu thuyết du hành của ông, đặc biệt cuốn *Lettres de Russie --Những Lá Thư Viết Từ Nga--* đã trở nên một trong những niềm hứng cảm lớn cho Marcel Proust về sau.

⁴⁴ Jean Charles Emmanuel NODIER, nhà văn Pháp (1780--1844).

⁴⁵ Sophie MICHAULT de LAVALETTE GAY, nữ tiểu thuyết gia Pháp, (1776--1852).

ghê gớm (như George Sand đã làm sáng tỏ trong một ghi chú bà gửi cho Delacroix bốn ngày sau đó:

"Để thuyết phục anh đến tham dự buổi tối nay, tôi sẽ nói cho hay rằng Chopin sẽ chơi dương cầm chỉ cho một số rất ít người, đầu cúi gục trên nền phím trông rất phi phạm. Hãy đến vào lúc nửa đêm nếu anh chưa ngủ, và nếu như gặp bất cứ người quen nào của tôi thì đừng nói gì với họ về điều này, bởi vì Chopin rất sợ những kẻ thô lỗ."

[]

XII.

1.

Người đàn bà lạ lùng chuyên hút xì gà này lại có một nhân thức rất nhạy bén trong sự **nhận định ra điểm tuyệt vời của âm nhạc Chopin**. + Franz Liszt, người từ lâu khổ công đem họ lại với nhau, đã nói với Chopin về kiến thức hiểu biết âm nhạc đáng nể của bà. + Bà không phải là một dương cầm thủ (như Clara Wiech rất hâm mộ Chopin vài năm trước tại Leipzig và về sau thành vợ của Robert Schumann); + ngay cũng không chơi dương cầm hay được như Maria Wodzinska. + Nhưng George Sand có những điều mà Maria Wodzinska đã thiếu: **cảm nghĩ mãnh liệt và sự hiểu biết uyên bác đã làm bà gần như trở nên câm lặng trước đám đông**. + Phẩm chất trầm ngâm sâu kín này, trái ngược với bề ngoài táo bạo hay bác xích tôn giáo, lại trở thành là một bộ điệu *"rất riêng là Goerge Sand!"*.

*/ Phân Chopin, đằng sau nhân dáng con người thường mặc quần dài đàn ông màu *olive* đó, Chopin nhận ra **một mẫu khác hẳn với nội tâm của chính mình**. + Và sự nhận thức sâu sắc này đã hiển nhiên là một đảo nghịch, thu hút hai người lại với nhau.

*/ Nếu như anh chàng đa sự, phóng túng Franz Liszt, từng đưa ra những lời lẽ về tình cảm nhân đạo làm ưa thích cho cái bản ngã hướng ngoại của Goerge Sand, thì **với Chopin, bên dưới lớp mặt nạ lãnh đạm lại như biểu tỏ nên một nỗi gì đó rất sâu thẳm**; + hoặc nói cách khác, những diễn tả âm thầm từ nội tâm đó lại là nơi chốn phù phiếm không đáng kể của lời nói và hành động.

*/ Sinh năm 1810 (cùng năm với Musset), Chopin trẻ hơn George Sand năm tuổi rưỡi. + Cũng như Musset và giống như chính Goerge Sand, Chopin chính yếu là một mẫu người **lãng mạn chống lại chủ nghĩa Lãng Mạn**, ghé thăm những thói hoa mỹ dễ dãi quá độ, điều đã làm

hông các kịch bản của Victor Hugo và tàn phá những sáng tác hòa tấu của Liszt và Berlioz.

*/ Nhưng không giống như Musset (*tâm tư đa cảm quá độ đến thành bừa bãi và sáng tác chỉ thuần dựa vào sự nhất thời hứng cảm*), thì **Chopin lại là một người cầu toàn, không bao giờ thỏa mãn với những gì ông cho là chưa hoàn hảo.**

*/ Riêng với Goerge Sand, (*không hề, và cũng chẳng bao giờ có khuynh hướng trau chuốt lại những bản văn "viết như nói" của mình!*) thì lại cảm thấy ngưỡng mộ vô cùng thái độ nghiêm trang theo những điều mà Chopin từng với tới trong nghệ thuật riêng ông. + Một **tâm hồn lãng mạn** trên nỗi ao ước bắt chộp và diễn tả những trạng thái lãng mạn khác nhau, nhưng **vẫn là mẫu cổ điển** luôn tìm kiếm một thể thức tuyệt đối trong sự sáng tác. + Jean-Sébastien Bach⁴⁶ là thần tượng của ông và Wolfgang Mozart là nhà soạn nhạc được Chopin ưa thích nhất. + Đó cũng chính là *những ưu điểm Goerge Sand thường ca ngợi* bởi vì bà cũng từng được rèn luyện từ Bà Ngoại quý phái theo loại âm nhạc "*thiên đàng, cao quý*" của thế kỷ 18 đã qua.

2.

Hầu như không có gì định trước theo thứ tình cảm bất ngờ đâm chồi giữa chàng dương cầm thủ đa cảm và người nữ văn sĩ thoát đầu đã làm cho ông khó chịu. + Nhưng vào giữa tháng 5/1838, lớp đá lạnh hoàn toàn tan chảy, Chopin và George Sand gặp nhau thường xuyên và trao đổi cho nhau những cái ôm chào ngập ngừng trong một trạng thái vừa hốt hoảng lẫn say mê. + Lúc này, sự hứa hôn giữa nhạc sĩ và Maria Wodzinski đã hoàn toàn gãy đổ. + Chopin tìm đến George Sand như một người mà ông có thể ký thác tâm sự đau khổ theo mỗi tình xưa.

*/ Dù vậy, xã hội thượng lưu Paris với những lời xâm xì bàn tán đã làm cho cả George Sand lẫn Chopin cảm thấy khó thở. + Cho nên khi được tin báo cho hay rằng Maurice đang bệnh, George Sand vội vã trở lại Nohant ngay.

*/ Tại Nohant, bà gửi một lá thư cho **Albert Grzymala**, bạn thân Chopin, người xem ra đã sợ hãi một viễn ảnh tan vỡ sẽ có trên chàng Chopin nhạy cảm theo thứ tình cảm quá thân mật mà ông đang tự trói buộc. + Bà viết, "*Tất cả phía tôi chỉ là một nỗ lực để cốt sao thích hợp với khí chất nghệ sĩ của Chopin.*" + Bà "*không mong đóng vai trò của một ác thần*" trong cuộc đời Chopin để "*lời anh ấy khỏi mỗi tình thuở nhỏ*" nếu như "*anh ấy vẫn chân thành yêu cô ấy.*" + Điều mà George

⁴⁶Jean-Sébastien BACH, soạn nhạc gia vĩ đại Đức (Eisenach 1685--Leipzig 1750).

Sand muốn biết là giữa hai người phụ nữ, Chopin sẽ phải "*quên lãng hay bỏ rơi*" ai để gìn giữ hạnh phúc và tâm tư được yên ổn, "*thực vậy giữ chính cuộc sống anh ấy, bởi vì với tôi, anh ấy dường như quá mỏng manh và lão đảo để có thể chịu đựng nổi những mối đau khổ lớn lao.*" + Thêm nữa, một cách nào đó, George Sand "*luôn cảm thấy chút ít sợ hãi khi Chopin đặt số phận riêng*" vào bàn tay bà. + Vì vậy mà bà "*muốn được ẩn mặt vào một nơi chốn heo lánh, tránh xa tất cả mọi người ở Paris để Chopin có thể được thoải mái tâm hồn hơn*" mà hướng ý nghĩ về bà.

*/ Mới chỉ một tuần sau khi lá thư được gửi đi, George Sand lại gửi một thư khác cho Grzymala báo rằng sẽ phải đến Paris ngay vì một công việc.

+ Khi biết tin, và cũng giống như George Sand, tâm trạng Chopin vừa hồi hộp lo âu cũng lại vừa nóng lòng theo cuộc gặp gỡ. + Ông nói với Charlotte Marliani: "*Tôi sẽ ở nhà dạy học trò, không gặp nàng.*" + Rồi viết cho Grzymala bằng nét chữ nguệch ngoạc vội vã vào ngay cái hôm George Sand đến: "*Cái gì sẽ xảy ra? Chỉ Chúa biết. Tôi không thấy an tâm bạn ạ.*"

+ Tuy nhiên với lời cầu chúc thân thiện của Grzymala, hai người nghệ sĩ sớm gặp lại nhau trong căn nhà nhỏ, trang hoàng mỹ thuật của Chopin trên đường Chaussée d'Antin.

*/ Dịp gặp gỡ này, không hài lòng với sự kiện chính mình được "*trở thành bất tử*" bởi bức tranh vẽ của Auguste Charpentier, George Sand khuyến khích Delacroix vẽ một bức chung cho cả hai người (một ý tưởng mà Chopin chỉ chấp nhận với sự miễn cưỡng. + Trong thâm tâm, Chopin ưa thích trường phái thanh thần cổ điển đặt nặng trên khí chất người mẫu của Ingres⁴⁷ hơn là sự sử dụng tài tình về màu sắc của Delacroix.

*/ Để vượt qua những ngăn ngại vừa kể của Chopin, một cây đàn dương cầm hiệu Pleyel được đem đến trong phòng vẽ tầng hai trên đường Rue des Marais Saint-Germain của Delacroix. + Tại đây, chân dung hai người nghệ sĩ được vẽ --*Chopin ngồi ở dương cầm, mớ tóc bù xù che khuất một bên mày, đôi mắt trầm tư chìm đắm trong những giông nhạc hưng cảm; George Sand đứng cạnh, cúi nhìn xuống nhạc sĩ bằng cặp mắt nhiệt tình ngưỡng mộ, miệng hơi hé ra như thể hơi thở đã bị ngưng từ những ngón tay nhanh nhẹn chuyển biến trầm bổng của Chopin.*

*/ Nhưng dù với sự liên hệ tình cảm mới, cuộc sống bình nhật của George Sand vẫn không thay đổi. + Sau bữa cơm lúc 5 giờ chiều thường

⁴⁷ Jean Auguste Dominique INGRES, họa sĩ Pháp (1780--1867).

dùng với vợ chồng Charlotte & Manuel Marliani và bạn hữu --bây giờ có thêm Chopin và Grzymala--, Goerge Sand thường rút về căn gác thượng thuê trong một khách sạn trên đường Rue Laffite gần đó cho đến nửa đêm. + Cái cửa sổ trở ra từ mái nhà đem cho bà một khoảng trời bé tí tẹo ("*với chỉ 12 vì sao*", như đã viết cho Delacroix). + Vào những đêm không gặp Chopin, ở đây, bà sẽ ngồi vào bàn viết với sự hăng say thường nhật cho đến 8 hay 9 giờ sáng hôm sau, thỉnh thoảng kéo dài sự làm việc tới giữa trưa, trước khi ngã mình vài giờ xuống giường ngủ.

[]

XIII.

1.

Cái ý tưởng đi sang Ý trong mùa đông bị bãi bỏ để thế vào vùng Mallorca (quần đảo rộng 3640km² với khoảng 600.000 cư dân, thuộc nước Tây Ban Nha, thủ phủ là tỉnh Palma). + Lý do chính của điều này là để "*giảm thiểu chi tiêu*" như người bạn Manuel Marliani đã dẫn ra cho George Sand thấy là sinh hoạt ở Mallorca có thể rẻ và dễ dãi hơn là ở Calabria hay Sicily.

*/ Chopin, đã (hay ông nghĩ thế) cuối cùng tìm thấy sự hòa hợp an nghỉ trong đôi mắt đen dịu dàng đầy nữ tính của George Sand, nên bằng lòng tham dự cuộc du hành. + Vài bạn hữu lo ngại theo căn bệnh ho dai dẳng của ông, từ lâu đã khuyên ông nên đi tĩnh dưỡng mùa đông trong vùng đầy nắng ấm Địa Trung Hải hơn là ở lại trong vùng trời mây xám Paris; + và dù rằng Grzymala thẳng thắn sợ hãi về khả năng chịu đựng chuyến đi khắt khe này, thì bác sĩ Gaubert khuyên Chopin nên tháp tùng mẹ con Goerge Sand tìm tới Mallorca. + Ông cũng quyết đoán rằng những cơn ho dai dẳng của Chopin thì không hẳn là chứng cứ của bệnh lao phổi.

*/ Theo cái đàn dương cầm rất cần thiết cho nhạc sĩ, Camille Pleyel bảo đảm với Chopin là sẽ chuyển nó ngay bằng đường thủy tới Palma de Mallorca.

2.

Để phụ thêm tiền vào chuyến du hành, Chopin đồng ý bán cho Pleyel một loạt 24 *Préludes* (theo âm giai Trưởng hay Thứ khác nhau trên từng bản) với tổng số tiền 2.000 quan. + Năm trăm quan được đưa trước, và 1.500 còn lại sẽ được trả khi những bản *Préludes* đang viết dở dang hoàn tất. + Thêm nữa là 1.000 quan Chopin vay từ một nhà băng Do Thái.

*/ Phần George Sand còn cần đến tiền nhiều hơn nữa. + Nhà xuất bản Buloz lại được hỏi đến để ứng ra trước cho tiền bản quyền tác phẩm

Spiridion mà bà đã hứa giao trong nhiều tuần trước đó. + Buloz⁴⁸ đồng ý, lại cũng đứng ra làm nhân chứng giúp Goerge Sand hoàn tất các thủ tục trên giấy thông hành; ngay cả trao cho bà một lá thư giới thiệu đến tòa lãnh sự Pháp ở Barcelona.

*/ Bởi vì Maurice 15 tuổi quá gầy yếu để có thể chịu đựng những chuyến qua đêm bằng xe ngựa nên Goerge Sand quyết định thu ngắn khoảng cách bằng đường biển 12 ngày cho chuyến đi tới Perpignan, nơi Chopin sẽ gặp và nối kết với họ vào ngày cuối tháng.

*/ Thế là sáng ngày 18 tháng Mười 1838, cả bọn (*bốn người gồm Goerge Sand, Maurice 15, Solange 8 tuổi và một người hầu gái, ba cái rương lớn --một đựng đầy những bản thảo--, chừng nửa tá kiện hàng nhỏ hơn, và những cái hộp đựng nón mũ*), rời Paris, xuôi theo giòng sông Seine tới Melun, nơi đây một xe ngựa đợi sẵn sẽ đưa họ tới căn nhà vùng quê của người bạn tên Roettières du Plessis.

*/ Trong khi gia đình Roettières đưa hai đứa nhỏ đi thăm quanh vùng thì George Sand giam mình vào phòng riêng, làm việc điên cuồng, để kết thúc phần thứ ba của tác phẩm *Spiridion*, xong gửi những trang bản thảo về cho Buloz ở Paris.

*/ Từ Melun họ đi tiếp tới Chalon-sur-Saône, đáp một thuyền đi Lyon⁴⁹. + Xuôi theo giòng sông Rhône, họ tới Avignon, tiếp tục là vùng Nimes cách phía nam Paris 704km; xong, Perpignan, cách Paris 915km; nơi họ sẽ nối kết với Chopin cuối tháng 10/1838 (với bộ nhạc phẩm quý giá của Bach và vài sáng tác Chopin đang viết dở dang gồm 17 bài trong bộ *Prélude Op. 28* được khởi sự từ năm 1836.)

3.

Perpignan là một thành phố cổ (rộng 66.000km với khoảng 113.646 cư dân) nằm trong dãy núi Pyrénées, (cách phía Nam Paris 915km) nguyên thủy thuộc lãnh thổ Tây Ban Nha, nơi có bầu không khí hoàn toàn khác với những nơi Chopin từng biết. + Cái cảm giác của lần đầu

⁴⁸ François BULOZ, ký giả Pháp (1804--1877). Thoạt đầu, năm 1825, ông chỉ là nhà hóa học, rồi là thợ in và sửa bản kẽm; đến năm 1831 lại trở thành chủ bút tờ *Revue des Deux Mondes* (thành lập năm 1829 bởi Ségur-Dupeyron và Mauroy); biến tờ báo thành nơi xuất bản định kỳ tác phẩm các nhà văn nổi tiếng như Sainte-Beuve, Victor Hugo, Alfred de Vigny, Alfred de Musset, Goerge Sand, Balzac, Alexandre Dumas père (và về sau, Octave Feuillet, About, Taine, Renan). Từ 1847-1848 Buloz làm quản lý Đại hý viện Comédie-Française ở Paris..

⁴⁹ **Lyon**: một tỉnh phía Nam nước Pháp, thuộc khu vực Rhône--Alpes, cách Paris từ phía đông-nam 460km, và cách Marseille về phía bắc 314km. Lyon có khoảng 418.476 cư dân.

thuở thiếu niên rời Ba Lan để đi đến một vùng trời mới đã vẫy chợp nhạc sĩ. + Vì vậy mà ông được nhìn thấy *"tươi như hoa hồng"* (về sau George Sand diễn tả) và chẳng chút nào mệt mỏi (giống như sự mệt mỏi của một người trải qua bốn ngày du hành bằng xe ngựa).

*/ Họ lại đáp thuyền chạy bằng hơi nước tại Cảng Vendres để từ đó đi chung quanh mũi Cadaqués, xuôi xuống Costa Brava bên dưới bầu trời xanh tuyệt đẹp và ánh nắng chói lòa của vùng Địa Trung Hải.

*/ Tại Barcelona, thủ đô nước Tây Ban Nha, họ trải qua 5 ngày đợi chờ chuyến du hành kế tiếp để đến Mallorca, bầu trời thấy lại càng xanh hơn. + Bên dưới cái thành lũy đồ sộ với những họng súng ca-nòng dữ tợn, những đồn lẻ bao lưới sắt, những cây cầu, Cảng Địa Trung Hải rộng lớn xem như yên tĩnh và lãnh đạm lạ lùng trước sự náo động đang lan tràn trong các phần còn lại của Catalonia, nơi mà các phe nhóm của kẻ cướp Carlist đang lang thang khắp vùng quê, tấn công đột kích vào các làng mạc, nông trại, chiếm lĩnh những ngôi biệt thự và các ngôi vườn vắng chủ, cướp phá bắt giữ để đòi tiền chuộc các du khách lữ lạc chân vào những vùng không có an ninh.

*/ Vào ban đêm, khi những tiếng đàn Tây Ban Cầm cuối cùng tắt hẳn và trên đường vắng chỉ còn vang lên tiếng bước chân nặng nề của khách bộ hành đi vòng quanh với những cái đèn lồng, sự yên tĩnh mới từng hồi bị phá vỡ bởi những tiếng la từ xa của toán lính canh và tiếng súng nổ đi đùng liên tục.

*/ Cuối cùng vào ngày 7/11/1838, họ đáp chuyến tàu tên Malloquin đi đến Palma, một vùng yên tĩnh lãng mạn, thủ phủ của quần đảo Mallorca.

*/ Vừa mới được tậu từ một cơ xưởng Anh, El Mallorquin là một chiếc tàu lớn lộng lẫy, mục đích chính chỉ để chuyên chở những con heo từ Mallorca tới đất liền. + Bây giờ trên hải trình ngược hướng, các du khách có được thêm nhiều thoải mái. + Một đêm rất đẹp trong chuyến hải trình mười tám giờ lặng sóng, trên boong tàu, trừ George Sand, Chopin và người thủy thủ cầm lái, không vị khách nào còn thức. + Người thủy thủ cất tiếng hát một bài dân ca địa phương. + Sau đó không lâu, *giai điệu này lại biến thành cảm hứng cho bản "Nocturne en Sol majeur, No. 2, Op. 37"* với đoạn giữa rất đẹp, những note nhạc nghe như tiếng sóng nước thì thầm; giọng âm thanh êm ái tựa như giọng hát chèo đò ở câu nhạc mở đầu và kết thúc.

[]

XIV.

1.

Họ lại đi tiếp tới Establiment (một ngôi làng trong tỉnh Valldemosa thuộc đảo Mallorca, cách thủ phủ Palma vài dặm) và cư ngụ trong một biệt thự màu trắng vuông vức mang tên *So'n Vent* (Ngôi Nhà Lộng Gió) có những cửa sổ đóng kín và một hàng tam cấp đầy những gạch vụn bê nát.

*/ Chẳng bao lâu, giá cả sinh hoạt quá đắt đỏ đã khiến đoàn du khách phải kiệt quệ tiền bạc. + Hai người nghệ sĩ bèn quyết định dọn đến trong một tu viện bỏ hoang gần đó. + Tại đây, George Sand vừa viết những chương cuối của quyển tiểu thuyết *Spiridon*, dạy dỗ con cái, vừa trông nom Chopin (với cái sức khỏe rất đáng nghi ngại) theo lòng thương của bà mẹ nhiều hơn một người tình.

*/ Tất cả bốn người đều tỏ ra sung sướng hồn nhiên như những con chim vui đùa trong cái tổ mới: Maurice thì luôn bận rộn với những bức vẽ (sau này trở nên là họa sĩ); George Sand nuôi một con dê cái để vắt sữa, sửa soạn các bữa ăn.⁵⁰ + *Phản Chopin, dấu cho sức khỏe ngày càng yếu kém đến độ không thể đi ra ngoài thường xuyên, vẫn không ngừng sáng tác.* + Bộ *Préludes Op. 28* (trong đó nhiều bài được viết ra trước khi đến Mallorca) hoàn thành tại đây, và bản *Prélude en Mi mineur*⁵¹ chào đời trong tháng 11/1838 khi Chopin ngã bệnh.

2.

Thường xuyên Valldemosa bị bao trùm bởi làn mây thấp, lại luôn rền vang từng đợt gió hú. + Thịnh thoảng vẫn có tiếng sấm dội lên như những tiếng đập của cái búa thợ nề. + Những dãy núi nhìn từ xa có màu ửng đỏ trông giống như một cái ghé khổng lồ đang đưa trong giông bão. + Tiếng ầm ầm không ngớt của sóng biển đập vào các tảng đá phía bắc và phía tây; + tiếng gào của những con chim hải âu, hòa cùng tiếng kêu phần nộ của những con gió; + tệ hơn hết là cảnh tượng ma quỷ của những con chim ó xà xuống thấp trong sương mù để vồ chụp một con chim sẽ không may đang đậu trên nhánh của một cây lựu nào đó;... + *Tất cả mọi điều như vậy bắt đầu tác động nặng nề trên sợi giây thần kinh nhạy cảm cao độ của Chopin.*

*/ Song song với những cơn ho là nỗi dày vò bởi cảm nghĩ tuyệt vọng rằng ông sẽ không bao giờ sống thoát khỏi được cái tu viện kinh

⁵⁰ Mặc dù luôn dõi theo trong các cuộc dạo chơi của hai con, George Sand vẫn lưu tâm đặc biệt đến tác phẩm của mình.

⁵¹ Bản này về sau chuyển sang cho đàn phong cầm và được chơi trong buổi tang lễ của Chopin.

khủng này. + Luôn luôn Chopin tưởng như đang nhìn thấy bị chôn dưới lòng đất, như những vị thầy tu xưa kia bị hình phạt chôn vùi trong một ngôi mộ không tên bởi đám dân chúng oán ghét họ mà không tỏ ra chút xót thương nào trước sự đau khổ của họ.

**/ Và cũng y hệt Musset, Chopin bắt đầu bị ám ảnh bởi cảnh tượng về cái chết và những ảo giác quái đản chung quanh.* + Đôi lần, sau khi đi dạo đêm cùng hai con về, George Sand vẫn tìm thấy Chopin đang ngồi trước đàn dương cầm với cặp mắt phờ phạc, tóc tai dựng ngược. + Dù không nói gì nhưng trong cái nhìn, Chopin tỏ ra như vừa nhìn thấy trọn cả một gia đình quỷ ma.

**/ Vài ngày trước lễ Giáng Sinh, họ được hay rằng cây đàn Pleyel đã tới Mallorca.* + George Sand và Maurice đón xe ngựa xuống Palma, cách Valldemosa vài dặm, để tranh cãi với những nhân viên quan thuế đã muốn tính họ 700 quan tiền chuyên chở (gần bằng cái giá mua cây đàn mới). + Bầu trời buổi sáng đặc biệt trong xanh, đột nhiên vào buổi chiều lại trở nên mờ tối. + Trên đường về, họ bị một đám mây mù bất ngờ phủ ập. + Không thể tiến thêm được trong dòng bùn lầy đang đổ tràn từ hai bên sườn núi, người đánh xe quyết định quay trở lại Palma, để mặc George Sand và Maurice tiếp tục đơn độc trong đêm.

**/ Dẫm đạp từ bụi cây này qua bụi cây khác, hai mẹ con phải lê lét suốt trên những con suối nước dâng lên tới đầu gối.* + Cuối cùng, ba giờ sau, khi loạng choạng xuất hiện trong tu viện, người ướt đầm, giầy giày sút cả, *họ thấy Chopin đang cúi mình trên dương cầm, dạo bản Prélude ông vừa hoàn tất, nước mắt tuyệt vọng đầy tròng con ngươi.* + Ông đứng bật dậy với chữ "Ah!" hoang dã, như người đã mất trí, rồi nói bằng một giọng rất lạ, tiếng đứt quãng: "*Tôi biết các người đã chết rồi!*"

**/ Sau khi hoàn hồn, Chopin kể cho George Sand nghe rằng trong trí tưởng cuồng nhiệt, ông nhìn thấy họ đã bỏ thân trong mưa bão; nên ngồi vào đàn để cố gắng tự trấn an và bắt đầu chơi trong trạng thái mộng du, tin chắc rằng chính mình cũng đang bị chìm dần trong một cái hồ mà những giọt nước buốt lạnh cứ từ rơi trên ngực.* + George Sand bèn la lên: "*Nghe này!*" và đưa tay chỉ lên trần nhà, cho biết rằng mưa đang rơi xuống trên những lớp ngói uốn cong của tu viện. + Chopin, chỉ bấy giờ mới thức tỉnh khỏi trạng thái hôn mê, chối là đã không nghe điều ấy, và khẳng khẳng cho rằng *sự lập đi lập lại cùng một note nhạc trong tác phẩm vừa sáng tác ban này, đã thoát thai từ sự rất tinh tảo trong ông.*

/ Đó là bản "Prélude No. 5 en Ré bémol Majeur**"*⁵²

⁵² Mười bảy năm sau, George Sand kể lại trong tác phẩm *Histoire de ma Vie* của mình rằng buổi tối mưa bão ở Valldemosa ấy, bà đã nghe Chopin chơi khúc *Prélude No. 5 en Ré bémol Majeur* có "**những âm thanh giống như đang chống lại giọng điệu đơn độc buồn tẻ của tiếng mưa rơi từ trên mái ngói. Tài năng Chopin đây những sự hòa hợp bí ẩn cùng Thiên Nhiên**" ...

*/ George Sand về sau chắc chắn rằng ***những Préludes đẹp nhất Chopin hoàn tất trong hai tuần ở Valldemosa là lấy cảm hứng trực tiếp*** từ những ảo giác về các tầng lũ đã chết và âm thanh rên rỉ của những lời ca đám ma hòa lẫn trong tiếng cười la của đám trẻ con đang chơi đùa trong sân cỏ; + tiếng ngân xa xôi của một chiếc đàn tây ban cầm; + tiếng chíp chíp của loài chim nhỏ bên dưới những cành lá đẫm sương; + hoặc một cánh hoa hồng héo kiên trì chịu đựng trước đám tuyết bất ngờ rơi xuống trên nó...

*/ Nhưng George Sand cũng thêm ngay rằng, "*dù rất bực mình nhưng Chopin sẽ thấy thoải mái bởi tiếng kêu của một con chim diều hâu đang đỏi, tiếng than van thảm thiết của những cơn gió, hoặc sự tàn phá thê lương của các cây tùng phủ đầy tuyết... hơn là ngồi ăn trong khung cảnh có các cây cam bao quanh, sức mê hoặc của một lùm cây leo, hay tiếng hát của các nông dân đang làm việc trong đồng lúa*".

*/ Và bà kết luận, "***Điều đáng nói là với những việc bất hạnh gặp phải trong Định Mệnh, hay đứng trước những quang cảnh bất thường của Thiên Nhiên, Chopin cảm thấy ít bị chao đảo tâm hồn hơn cho bằng khi nghe chỉ một lời bốn cọt bông lon***".

*

**

Không có gì đè nặng Chopin hơn là cảm tưởng tuyệt vọng rằng ông bị cắt đứt khỏi những người bạn và thế giới văn minh bởi những đợt ngọt thay đổi của bu-rin; do từ khi ngọn gió bắc bắt đầu thổi thì con tàu Malloquin bị neo lại ở bến cảng thường xuyên. Những lá thư hiếm hoi họ nhận được gửi từ Paris phải mất đến 6 tuần mới có thể đến tay họ.

□

XV.

*/ Tháng 1/1839, bản *Scherzo no. 3 en Do# mineur* được bắt đầu viết và kết thúc vào mùa hè năm ấy. + Chopin đề tặng bản này cho người học trò và cũng là bạn thân, nhỏ hơn ông 9 tuổi --Adolf Gutmann-- nổi tiếng đã chơi hợp âm đầu tiên trong bản *Scherzo* một cách đầy năng lực, tựa như "*đọc thủng một cái lỗ trên mặt bàn*".

*/ Đầu tháng 4/1839, vì sức khỏe suy nhược của Chopin, George Sand quyết định rời Mallorca đáp chuyến tàu Phénicien đi Marseille⁵³. + Do bởi lo ngại nhiều hơn tử tế, viên thuyền trưởng đã cho đem tấm nệm

⁵³ Marseille, một tỉnh phía Nam nước Pháp, trong vùng Provence --Alpes--Côte d'Azur, cách Paris 774km về phía Đông-Nam; cách tỉnh Lyon 314km, và có khoảng 878.689 cư dân.

của riêng ông đến phòng Chopin. + Nhờ vậy Chopin mới có thể chịu đựng chuyến đi dài 36 giờ tới Marseille mà không quá đau đớn.

*/ Tại Marseille, Chopin được chăm sóc bởi bác sĩ Francois Cauviere (một người bạn của gia đình Marliani họ từng gặp tại Paris), và bị buộc phải hoàn toàn nghỉ ngơi một tháng trước khi đi tiếp tới Nice hay Genoa như đã dự tính. + Chopin viết cho người bạn Julian Fontana vào đầu tháng 3/1839 rằng: *"Chỉ trừ buổi sáng, ngoài ra tôi không bị ho nhiều. Tôi chẳng uống café hay rượu, mà chỉ là uống sữa. Ăn mặc thì rất ấm như con gái."*

*/ Chẳng những Chopin hồi phục nhanh hơn dự tưởng, mà lại cũng còn uống được một cốc *champagne* nhẹ, rồi đầu tháng 4/1839 đã có thể đi ra ngoài trời nắng trên một chiếc xe ngựa.

*/ George Sand viết về cho vợ chồng Marliani:

"Anh ấy rất nóng nảy đến nỗi chỉ một chút nhỏ cũng đủ làm anh ấy mệt."

+ Lại thêm rằng:

*"Anh chàng Chopin này quả thật là một thiên thần, các bạn ạ. Lòng tử tế, dịu dàng, luôn cả sự kiên nhẫn của anh đôi khi làm tôi lo ngại. **Tôi nghĩ rằng cái bản chất quá mỏng manh, tế nhị và hoàn hảo đó khó thể tồn tại lâu trên cõi trần gian thô bỉ và nặng nề này.** Trong Mallorca, dù đang rất bệnh mà anh vẫn sáng tác nên những bản nhạc nồng nàn mùi vị thiên đàng. Nhưng tôi đã quen nhìn anh trong 'cảnh thiên đàng', điều mà đối với tôi, sự sống hay cái chết hình như chẳng dính dáng gì tới anh. **Anh không tự biết mình đang ở đâu, trong thế giới nào. Anh chẳng chút nhận thức được về cuộc sống như chúng ta đã và đang nhận thức.**"*

*/ Những ngày Marseille dù ưa thích được yên tĩnh, họ cũng bất ngờ bị đau đớn bởi cái tin người bạn --**Adolphe Nourrit**⁵⁴, từng là ca sĩ giọng *ténor* của Đại hý viện Paris, vừa tự tử ngày 8 tháng 3/1839 tại Naples. + Thi hài ông được đưa đến Marseille ngày 19/4/1839 và được chôn buổi sau đó. + Theo lời xin của người vợ Nourrit, Chopin đồng ý chơi đàn *organ* trong tang lễ, nhưng *suốt đời còn lại, Chopin rất hối tiếc điều ấy* do bởi sự lạc giọng của ca đoàn, và âm thanh cây organ thì lại bị rè kinh khủng.

*/ Phần George Sand, để tránh né lời xâm xì của dân địa phương tụ tập đầy trong nhà thờ chỉ để mong nhìn vào *"chỗ ngồi trên nhà táng"* dành cho bà (như George Sand viết gửi Marliani), George Sand bèn giấu

⁵⁴ Adolphe NOURRIT (1802--1839).

mình sau cái *organ*, nơi mà Chopin cố gắng một cách dũng cảm để giới hạn tiếng rè của nó bằng cách tránh không chơi những *note* ở độ cao mà chỉ chú trọng trên những nốt nhạc trầm.

*/ Cuối cùng, trong tháng 5/1839, nhận được từ Buloz số tiền trả đầu tiên cho toàn tác phẩm *Spridon*, cả bốn người đã có thể đáp tàu đi Genoa (Ý Đại Lợi) và lưu lại đó 10 ngày. + Thành phố này là nơi mang đầy dấu vết kỷ niệm của George Sand và Musset, người tình năm 1833.

*/ Vào ngày đầu của tháng Sáu, 1839, họ trở về Nohant, gặp lại bạn bè cũ và cùng trải qua một mùa hè ấm áp trong vùng đồng quê mướt mướt Berry.⁵⁵

□

XVI.

1.

Cuộc sống ở Nohant thật vui vẻ tự do, không có những sắp xếp gượng ép. + Giống như mọi người, Chopin vẫn có thể thức dậy bất cứ khi nào ông muốn và dùng điêm tâm bằng một cốc *chocolate* mang vào tận phòng. + Vào lúc 5 giờ chiều, một cái chuông sẽ được rung lên báo hiệu giờ ăn bữa tối. + Thường là vào lúc này Chopin mới nhìn thấy George Sand lần đầu trong ngày, khuôn mặt hồng hào tươi tỉnh sau khi dạy cho hai đứa trẻ học vào buổi đầu chiều.

*/ Theo thông lệ, tiếp sau bữa cơm chiều sẽ là một buổi tối giải trí thú vị. + Có lúc Chopin để Solange cùng ngồi vào đàn đệm cho ông trong một bản nhạc nhỏ bốn tay. + Khi, như vẫn thường xảy ra, họ có khách, Chopin sẽ được xin cho nghe một trong những sáng tác nổi tiếng của mình. + Thế là nhìn vào trong kiếng, ông sẽ kéo mái tóc cong lượn xuống che phủ một bên tai, sửa lại cái cà vạt, và (bất chước Liszt) bắt đầu chạy ngón trên hàng phím một cách hoa mỹ. + Một lúc sau, khi hai bàn tay đã tương đối ấm, cái cà vạt sẽ được sửa lại, Chopin ngồi thẳng người như một cây súng, những ngón tay khởi sự di động một cách hoàn hảo trong một đoạn khúc nào đó. + Âm thanh những đoạn khúc này, như

⁵⁵ Thời gian Chopin trải qua ở Nohant mang một ý nghĩa hoàn hảo nhất cuộc đời ông. Những tác phẩm tuyệt diệu đã hình thành tại đây. Trong *Histoire de ma Vie*, George Sand mô tả về thời kỳ này như sau: “Chúng tôi sống một cuộc sống đều đặn, lặng lẽ và lịch sự với nhau. Ăn ngoài trời với những người bạn đến thăm, lúc người này, lúc người nọ, hút thuốc lá và trò chuyện. Buổi tối, khi tất cả bằng hữu đã ra về, Chopin chơi dương cầm cho tôi nghe dưới làn ánh sáng mờ ảo. Sau đó, chàng đi ngủ giống như một đứa trẻ, cùng giờ với Maurice và Solange, trong khi tôi bắt đầu làm việc với tác phẩm của mình...”

George về sau viết, ***thì nghe buồn da diết nhiều hơn là mạnh mẽ trong sự "tuyệt diệu đến độ người ta không bao giờ thấy mệt khi được lắng nghe."***

*/ Với sự săn sóc và an ổn mà George Sand đã tạo, Chopin tìm thấy được *một cảm giác thúc hối* để dùng mùa hè ở Nohant cho một loại sáng tác mới.

*/ Tháng 7/1839, chỉ vài tuần sau khi đến Nohant, Chopin cho chào đời bản *Nocturne en Sol Majeur Op. 37, n. 2; thoát thai từ một buổi chiều đơn độc trong ngôi tu viện cổ tại Valldemosa, Chopin đã có ảo giác rằng một đoàn tăng lữ diễu hành ngang qua đó và ngân nga câu hát "Santo Dio, Santo Dio" nhiều lần không dứt.* + Nhạc điệu của một bài kinh cầu nguyện được nghe trong đoạn giữa, chính là đã cảm hứng từ hai chữ "Santo Dio".

2.

Dù vậy, Chopin sớm biểu lộ sự bồn chồn, tâm tư không an ổn.

+ Vào đầu tháng 7/1839, George Sand viết cho Albert Grzymala, lần nữa van nài ông đến Nohant như lời ông hứa đã lâu. + Nhà văn hiểu rằng Chopin, con người đã quen cuộc sống vui nhộn ở Paris, thì rất không thích hợp với một nơi thôn dã êm đềm không chút biến cố. + Ngay cả bà cũng muốn Chopin trở về Paris ít lâu:

*"Tôi sẵn sàng làm bất cứ hy sinh nào hơn là nhìn thấy anh ấy đắm chìm trong buồn bã. Xin hãy đến đây ngay! Ai có thể sắp xếp sửa chữa được cái lằn ngăn chia giữa sự đau đớn thân xác với cái suy nhược tinh thần cho anh ấy? **Không phải tôi. Tôi chỉ khiến anh ấy chán nản.** Anh ấy không quen với cuộc sống giản dị đến khắc khổ thế này và tôi thì lại biến thành 'một người mẹ gia đình' và một nhà mô phạm dù bị buộc phải như thế. Hãy đến thăm chúng tôi. ..."*

*/ Ba tuần trước khi viết thư cho Grzymala, George Sand đã dùng dao khắc lên tường phòng ngủ hàng chữ "*19 tháng 6 1839*". + Có phải điều đó mang ý nghĩa tưởng nhớ ngày kỷ niệm đầu tiên, cái đêm mà tình yêu họ đã nhận được "*sự hoàn toàn dâng hiến*"? + Hay chỉ biểu tượng cho một thề nguyện trang nghiêm mà lúc bấy giờ George Sand đang nhận biết, là "*sẽ vĩnh viễn đóng lại cái chương đặc biệt này trong sự liên hệ giữa hai người với nhau?*"

*/ Cuối cùng, vào **đầu tháng Chín 1839**, Albert Grzymala cũng đến Nohant, lưu lại nửa tháng.

3.

Cho dù cuộc sống đồng quê không thích hợp với tâm hồn Chopin thì trên phương diện nghệ thuật lại rất đáng tán thưởng.

*/ Vào khoảng đầu mùa hè, Chopin đã hoàn tất tác phẩm lớn như một cơn bão *Sonate en Si b Mineur pour piano* mà toàn thể phần *Final* được diễn tả như “tiếng gió buồn rít trên những nắm cỏ trong nghĩa trang lạnh giá”

+ *Impromptu en Fa# Mineur* sống động,

+ hai *Nocturnes* tuyệt diệu.

+ Tiếp theo là những bản *Valses*,

+ một *Scherzo*,

+ bản *2ème Ballade (cung Fa trưởng)*,

+ hai *Polonaises*,

+ hai *Etudes*

+ vài *Mazurka* mới.

+ Cuối cùng là tác phẩm vĩ đại ám áp đầy tình cảm *Fantaisie en Fa# Majeur* đề tặng Princess di Souza.

*/ Mùa thu đến, Chopin lại ao ước trở về Paris sống cuộc đời vô tư với bạn bè và những đồng hương lưu vong trong trung tâm của một xã hội thượng lưu trí thức đã quen thuộc từ 10 năm trước. + Và bởi vì ***cả Chopin lẫn George Sand đều muốn duy trì hình ảnh riêng biệt của hai người nghệ sĩ nhiều hơn là hai kẻ yêu nhau***, nên Chopin đã nhờ một người bạn tên Julian Fontana sắp xếp cho họ lưu trú ở hai địa điểm khác nhau trong Paris.

*/ Họ tới Paris vào tháng 10/1839.

[]

XVII.

(Mùa hè 1840)

1.

Năm 1840, bởi lý do chính yếu là kịch phẩm *Cosima* của George Sand (trình bày tại nhà hát Comédie Française hồi tháng 4/1840) thất bại đến chẳng còn đủ tiền trang bị cho một cuộc nghỉ hè hoàn hảo, vì vậy mà Chopin và George Sand đều lưu lại Paris trong mùa hè 1840. + *Điều này làm Chopin không đủ hứng khởi để viết ra bất cứ nhạc phẩm quan trọng nào.*

*/ Cho mãi đến mùa đông 1840 kéo dài đến năm 1841, bản *Polonaise en Fa# Mineur* nổi tiếng và bản *3ème Ballade* mới được nhạc sĩ phác họa ra. + (Cả hai tác phẩm lớn này đều hoàn thành trong mùa hè năm sau - 1841- tại Nohant, làm vững chắc thêm cái ấn tượng hoàn mỹ mà Chopin đã tạo ra trong tác phẩm *Marche Funèbre* của năm 1837).

* / Hai năm kế tiếp (1840-41) trong Paris, hai người nghệ sĩ **sống ở hai nơi riêng biệt**:

- Chopin trong căn hộ thanh lịch trên đường Rue Tronchet;

- Ba mẹ con George Sand trong căn nhà hai tầng ở Rue Pigalle.

+ Tuy vậy họ luôn luôn gặp nhau tại nhà George Sand lúc 5 giờ chiều, khi Chopin đã xong các lớp dạy dương cầm. + Buổi ăn tối thường được trải qua như "trong gia đình" giữa bốn ngọn đèn cây, và giới hạn với vài người bạn thân được mời tham dự (như Grzymala, Delacroix, vợ chồng Marliani và nữ ca sĩ giọng kim Marie Dorval.) + Thường, George Sand và Chopin cũng được mời đi ra ngoài với nhau, *nhưng phần lớn Chopin chỉ đến một mình* tại những nơi có những người quý tộc yêu nhạc không muốn chấp nhận sự hiện diện của một người tình, ngay cả khi người đó là một nữ văn sĩ tân tiến Pháp.

* / Chẳng hạn như vào đêm 29 tháng 10/1840, Chopin được mời tham dự ở Lâu đài Saint-Cloud, phía tây ngoại ô Paris, với **Ignaz Moscheles**⁵⁶, để giải trí cho vua Louis-Philippe và hoàng hậu (người chỉ ngừng thêu để vỗ tay khen các bản *Nocturnes* và *Etudes* của Chopin và *Sonate bốn tay* của Moscheles). + Biết được cảm tưởng của George Sand thế nào về giới trường giả triều đình, Chopin đã vội vã bảo người đánh xe đưa ông trở về Paris để nói lời chúc ngủ ngon với "*người đẹp của lòng tôi*".

* / **Phải nhận, dù thế nào thì những khác biệt giữa hai khí chất và bản phận riêng lại là điều quan trọng để khiến họ vẫn chấp nhận được cuộc liên hệ "thân mật cũng không thân mật" mà từ đầu đó trong bản năng, họ đã nhận biết.** + Biểu tượng hơn hết là trong mùa thu và mùa đông 1840, khi Chopin và Moscheles thường xuyên đi ra ngoài với nhau thì tại nhà, George Sand vẫn phải âm thầm đối diện với những hóa đơn tính tiền (nhiều hơn 5000 quan) đã chi phí cho các đồ đạc trong cả hai căn hộ trên đường Rue Pigalle và Rue Tronchet!

2.

Vào ngày 25/4/1841, chưa tới một tuần sau khi George Sand bắt đầu viết tác phẩm *Horace*, Franz Liszt đã thực hiện một buổi hòa nhạc đặc biệt để tưởng niệm Beethoven tại Conservatoire de Paris. + Thâu được 6.000 quan, ông hào phóng tặng hết cho một hội yêu nhạc người Đức để đúc bức tượng Beethoven bằng đá hoa cương đặt ở Bonn, quê hương nhà soạn nhạc vĩ đại.

* / Trong đêm trình diễn, Liszt đã làm kinh ngạc khán giả bằng một chương trình "siêu phàm" toàn các tác phẩm của Beethoven, gồm *Ouverture cung Do (Consecration of the House)* trước đó chưa từng chơi

⁵⁶ Ignaz Moscheles, soạn nhạc gia Tiệp Khắc (1794–1870)

ở Paris; + một bản chuyển giọng sắc sảo của *Adelaide*, + và một *Sonate* khó, soạn cho *violon* độc tấu với sự phụ đệm của *piano*; + trước khi người bạn Hector Berlioz chiếm lĩnh sân khấu với giàn đại hòa tấu trong *Symphonie Pastorale* (của Beethoven).

*/ Tiếng vỗ tay, như thường lệ, vang lên không ngớt trong khi những cái lẳng hoa kèm theo chữ "*hoan hô*" từ khán giả đổ xuống sân khấu như mưa rào.

*/ Không kém tuyệt vời, dù *ít khoa trương hơn*, là cuộc trình diễn một cách ngẫu nhiên trùng hợp của Chopin, **ngay chính đêm kế tiếp** tại phòng khách sang trọng nhà Camille Pleyel.

+ Không giống như Liszt, người đã từng chu du trình diễn khắp Âu Châu, Chopin bấy giờ *sau 8 năm, mới lại xuất hiện trước công chúng*.

"*Y như những cánh hoa chỉ hé ra cái đài hương nhẹ nhàng vào đêm tối*" (như Liszt đã nói về Chopin), thì rõ ràng là thật khó khăn sau nhiều tháng ngày thuyết phục của lớp bạn bè ở Paris, **vào giờ phút cuối, Chopin mới chịu miễn cưỡng trình ra trước khán giả tài năng đặc biệt của mình.**

*/ Về cuộc trình diễn này, một tuần, trước khi nữ ca sĩ giọng kim Pauline Viardot⁵⁷ đi sang London, George Sand đã viết cho nàng:

"Mọi sự đến nhanh hơn dự tưởng. + Câu đáp 'vâng' định mệnh của Chopin không tuôn ra khỏi miệng trước khi tất cả đã được sắp xếp đâu đó, y như một phép lạ. + Ba phần tư vé được mua, ngay cả trước lúc cái tin về cuộc trình diễn được công bố. + Và thế là Chopin phải tỉnh khỏi cơn mê. + Anh ấy hy vọng cô sẽ góp mặt hát trong chương trình, có anh ấy hòa đệm. + Nhưng rồi lúc nhận thư cô với lời từ chối vì chuyển đi London sắp tới, Chopin rất thất vọng và muốn hủy bỏ đêm độc tấu. + Nhưng thật rất trễ rồi để có thể làm như vậy. + 'Con ác mộng Chopin' này sẽ diễn ra trong phòng khách nhà Pleyel vào đêm 26/4/1841. + Chopin không muốn quảng cáo, không muốn sắp xếp bản chương trình, không muốn số đông tham dự, không muốn người ta nói về điều ấy. + Anh rất sợ hãi bởi quá nhiều chuyện, đến nỗi có lẽ tôi phải đề nghị mọi người chỉ để cho anh ấy chơi trong bóng đêm, không thắp đèn cây mà thôi."

*/ Dù những vé bán ra vẫn rất đắt như thường lệ --15 hay 20 quan-- thì cũng chẳng có chiếc ghế nào trống khi bắt đầu buổi *recital* vào lúc 8 giờ tối. + Để làm cho chàng nhạc sĩ nhút nhát cảm nghe thoải mái, Camille Pleyel đã xếp đặt một ít khách ngồi nơi sàn diễn gần cái *piano*. + Vì vậy mà ở hàng ghế đầu, Chopin không thấy gì ngoài những cái mỉm cười đón chào quý trọng của bạn hữu: *George Sand, Delacroix,*

⁵⁷ Pauline VIARDOT, ca sĩ đại nhạc kịch giọng soprano Pháp, (1821--1910)

Heinrich Heine, Franz Liszt, hai thi sĩ Ba Lan Witwicki và Mickiewicz, nhạc sĩ trung hồ cầm Auguste Franchomme và nhà viết kịch nhạc Ernest Legouve⁵⁸.

+ Bản *Ballade cung Fa Trưởng*, theo sau với vài *Mazurkas*, hai *Polonaises*, hai *Etudes*" và một *Scherzo* được vỗ tay quá nồng nhiệt đến nỗi Chopin phải chơi lại lần nữa bản *Ballade* và hai *Etudes*.

*/ Đó là một thành công rực rỡ rất đáng kinh ngạc, kể luôn mặt tài chánh, bởi vì George Sand sau đó đã viết cho người bạn tên Hyppolyte Chatiron:

"Bây giờ Chopin có thể ăn không ngồi rồi trong trọn mùa hè. Chỉ với hai giờ trình diễn và những ngón nhấn trên vài hợp âm mà anh đã có đến hơn 6.000 quan trong túi, giữa những tiếng hoan hô, những tiếng kêu 'encore!' không ngớt và sự xúc cảm nhiệt thành trong trái tim những phụ nữ đáng yêu nhất Paris."

*/ Franz Liszt rất hoan hỷ, đến nỗi theo lời yêu cầu của Ernest Legouve, đã viết những cảm nghĩ riêng ông về buổi tối hôm ấy trong tờ *Revue et Gazette Musicale* rằng:

"Thứ hai 26/4/1841 vừa qua, vào lúc 8 giờ tối, khách thính nhà ông Pleyel sáng rực ánh đèn; một dòng xe cộ được trang hoàng bằng những chùm hoa rất đẹp đậu trước thềm ngõ; những người đàn ông trang nhã, những phụ nữ lịch sự, những nghệ sĩ nổi danh, những con người giàu có, những nhân vật tiếng tăm nhất Paris đều qui tụ tại đây. + Giữa phòng, một chiếc đàn dương cầm đã mở sẵn nắp, nhiều vị khách đang vây quanh đó. + Người ta tranh nhau ngồi gần và tự trấn tĩnh mình trong nỗi chờ đợi để không bỏ sót một hợp âm, một nốt nhạc nào của người nhạc sĩ sẽ đến ngồi trước chiếc dương cầm. + Họ có lý với sự khát khao tôn kính như vậy, bởi vì người mà họ đợi chờ trong ngưỡng mộ không những chỉ là một thiên tài, một dương cầm thủ trứ danh, một nghệ sĩ tuyệt diệu thôi, mà còn hơn thế nữa và là tất cả: Frédéric François Chopin. (...) + Trong buổi hòa nhạc tối thứ Hai, Chopin đã chọn những tác phẩm khác biệt nhất với thể loại cổ điển. + Ông không chơi Sonate, chẳng Concerto, cũng không Variation. + Ông đã phô bày được với xã hội thượng lưu Paris (nhiều hơn với công chúng bên ngoài) cái cá chất bi ai, thuần khiết và mơ màng của mình. + Ông không cần làm kích động hay ngạc nhiên cho ai cả. + Ông nhẹ nhàng tìm kiếm tính đồng cảm hơn là những tiếng hoan hô ồn ào của đám thính giả hiện diện. + Tuy nhiên, hãy để cho chúng tôi nói ngay lập tức rằng sự đồng cảm này không phải là không có. + Chính ngay từ những hợp âm đầu tiên, Chopin đã xác định được một sự cảm thông mật

⁵⁸ Ernest LEGOUVÉ, nhà văn Pháp (1807--1903).

thiết giữa ông và số quan khách chung quanh. + Hai Études và một Ballade được yêu cầu chơi lần thứ hai; và nếu không vì sợ làm tăng thêm sự xanh xao mặt mũi vốn đã sẵn có trên khuôn mặt Chopin, chắc hẳn đám thính giả hiện diện chỉ muốn yêu cầu ông chơi lại lần thứ hai tất cả các tác phẩm được ghi trong chương trình.”

[]

XVIII.

(Mùa hè 1841 – 11/1842)

*/ Mùa hè 1841 được trải qua ở Nohant. + Tác phẩm lớn đẹp như một bức tranh *Fantaisie en Fa mineur* soạn cho dương cầm, hoàn thành trong tháng 5/1841, đã tiêu biểu cho sự qui tụ tài năng và cảm hứng cao nhất của Chopin.

*/ Tuy nhiên, **trong mùa hè 1841, một áng mây đen** đã xuất hiện trên bầu trời tình cảm của George Sand và Chopin. + Pauline Viardot, người nữ ca sĩ giọng kim, nổi tiếng mau chóng nhờ tác phẩm “Otello” của Rossini mà cô đã trình diễn trong tháng 5/1839 trên sân khấu Majesty’s Theatre ở Luân Đôn, tham dự hai tuần lễ nghỉ hè với Chopin và George Sand tại Nohant. + Trong quyển sổ tay của Chopin thời gian này thấy có ghi: “Tôi đã không chơi nhạc nhiều...” và **điều ấy có thể giải thích như một dấu hiệu căng thẳng bắt đầu quấy rối cuộc sống một mực êm đềm vẫn có trong các mùa hè trước kia.**

*/ **Solange**, con gái George Sand, được nuôi lớn một cách vô kỷ luật, thời gian này lại tỏ ra vô cùng ương ngạnh. + Nhưng dù với những tật xấu, Solange có điểm đặc biệt là thích làm vui lòng Chopin. + Chopin cũng đáp trả tình cảm mến này, nhưng lại rất bực dọc thái độ bà vú của cô. + Một vụ xích mích nhỏ xảy ra giữa người ca sĩ giọng kim và bà vú Solange càng khiến Chopin thêm chán nản.

*/ Riêng George Sand, không nhận thức được nguyên do thái độ bất thường này, đã viết trong sổ tay ngày **20/6/1841** rằng:

“Chàng muốn rời ngôi nhà. Tôi chưa bao giờ và sẽ không bao giờ có được một chút an ổn với chàng. Ngày hôm kia chàng đã chẳng nói với ai một lời. Có phải chàng đau? Hay có ai đã làm phiền lòng chàng? Có phải tôi đã nói điều gì khiến chàng bực dọc? Tôi không biết. Tôi không thể cứ để cho chàng nghĩ rằng chàng là ông chủ ở đây. Nếu như thế, trong tương lai chàng sẽ cứ hờn giận với tất cả mọi điều.”

*/ Tuy vậy, mối bất hòa thời gian này *chưa đến nỗi nghiêm trọng* và sự liên hệ giữa Chopin và George Sand vẫn như cũ. + **Mùa thu 1841,**

khi trở lại Paris, cả hai đột nhiên quyết định sống chung trong một ngôi nhà.

[]

XIX.

*/ Mùa hè 1841 cũng giống như mùa hè 1839 lại trải qua tại Nohant. 6000 quan Chopin thu được từ đêm trình diễn tháng Tư vừa qua, thêm với 7.500 quan George Sand được nhà xuất bản Aristide Perrotin trả trước cho toàn bộ tác phẩm sẽ được in, cùng tiểu thuyết *Horace* được Buloz đặt cọc, đã có thể giúp họ rời Paris vào giữa tháng Sáu cho đến tháng 11/1841.

*/ Dù vậy, mùa hè bị phá hủy bởi những cơn gió mạnh và những trận mưa như trút nước đã biến các con đường và cánh đồng thành ra lầy lội. + George Sand phải tự giới hạn các cuộc cưỡi ngựa quanh vùng đồng cỏ sau buổi điếm tâm và bữa ăn chiều, trong khi Maurice và Solange tiêu thì giờ chung quanh cái bàn bi da vừa mới tậu. + Để giữ cho Chopin khỏi buồn phiền, một cây đàn Pleyel mới được gửi từ Paris đến.

*/ Chỉ một lúc vui thú trong cái mùa hè âm ứ đọng đáng chán ấy chính là hai tuần thăm viếng Nohant vào đầu tháng 8 của cặp vợ chồng Viardots, Dominique Papety⁵⁹ và Hyppolyte Chatiron.

*/ Cuối tháng 9/1841, Chopin trở về Paris vài ngày để tìm xem có căn hộ trong một khu xóm nào ấm áp và yên tĩnh hơn căn trên đường Rue Tronchet của ông không. + Khi trở lại Nohant, ông tuyên bố rằng ông có thể dọn xuống tầng trệt của căn nhà hai tầng mẹ con George Sand đang ở trên đường Rue Pigalle. + Với cách này, Chopin có thể tiết kiệm tiền bạc và tránh được sự bất tiện mỗi ngày phải đón một xe ngựa di chuyển từ đường Tronchet tới đường Pigalle để dùng bữa cơm chung lúc 5 giờ, ngay cả thoát khỏi sự khó chịu với những buổi tối lưu lại trễ hơn, khi trở lại nhà trong giá lạnh làm thân thể rùng mình và những cơn ho.

*/ Tháng 12/1841, Chopin được mời biểu diễn cho vua Louis Phillippe và triều thần nghe tại điện Tuilleries.

Những tác phẩm xuất hiện trong thời gian này là:

+ *Prélude en Do# mineur, Op. 45* (viết ra giữa tháng 8 sang đầu tháng 9/1841 và được xuất bản tháng 11/1841);

+ *Norturne Op. 48 en Fa# mineur*, viết trong tháng 10/1841 và xuất bản tháng 1/1842).

⁵⁹ Dominique PAPETY, họa sĩ Pháp (1815--1849).

*/ Cũng trong **tháng 10/1841**, một buổi chiều đi dạo trên đường phố Paris, Chopin gặp phải cơn mưa bão và vào trú trong một ngôi nhà thờ ở khu St. Germain des Prés. + *Những lời kinh cầu nguyện đều đều của buổi lễ đang cử hành hòa lẫn tiếng sấm sét âm ỉ ngoài trời đã là nỗi cảm hứng cho bản **Nocturne en Do mineur, Op. 48** được sáng tác ngay sau khi Chopin trở về nhà.*

□

XX.

*/ Ngày **21/2/1842**, (chỉ ba tuần sau khi cho xuất bản lần đầu tác phẩm *Consuelo* của Goerge Sand), Chopin làm cuộc biểu diễn khác tại khách thính nhà Camille Pleyel, với cô ca sĩ giọng kim Pauline Viardot và Auguste Franchomme, người bạn nhạc sĩ đàn trung hồ cầm.

*/ Cái khách thính lộng lẫy của Camille Pleyel lần nữa lại đầy tràn một số thính giả quý tộc chọn lọc và sành sỏi xúc cảm, đám người mà Goerge Sand có thể tiếp xúc với cái cười dễ chịu thân mật. + Buổi tối này cũng là một thắng lợi về vang, và có lẽ trội hơn buổi trình diễn hồi tháng 4 năm trước. + Chopin chơi vài bản *Mazurkas*, ba *Études* và một *Ballade*. + Phần Pauline thì hát vài bản của Handel, thêm một ca khúc được viết bởi Joseph Dessauer (người bạn chung của họ), và cuối cùng nhưng không gọi là dứt, một thi nhạc kịch của câu chuyện thần tiên *Le Chêne et le Roseau* của La Fontaine⁶⁰ (Cây sồi và đám cỏ tranh) do chính Pauline viết phần nhạc.

*/ Tháng 4/1842, Jan Matuszynski, người bạn thuở thiếu thời của Chopin qua đời vì bệnh lao phổi. + Kể từ ngày còn đi học với nhau ở Warszawa, Chopin thường đưa ra nhận định rằng Jan "*có cái thể chất yếu ớt*" như của chính ông. + Ngồi cạnh giường nghe bạn ho từng cơn cho đến chết (trong căn phòng trên đường Rue Pigalle mà Chopin đã mời bạn đến trú ngụ) là một trải nghiệm kinh khủng cho chàng nhạc sĩ thần kinh căng thẳng, đến độ cơ thể Chopin như bị xé ra thành từng mảnh vụn. + Goerge Sand phải qua hai đêm hai ngày để trấn dịu Chopin theo cái tưởng tượng buồn rầu ở Valldemosa đang quay về trong trí não ông: *các xác chết và tiếng gọi tên ông từ những hồn ma vọng lên từ đáy mộ*.

*/ Sáu tuần sau, Goerge Sand và Chopin rời Paris đi về miền quê Nohant với Maurice và Solange.

+ Tại đây, trong khi Chopin làm việc một cách thất thường trên một bản *Scherzo*, một *Polonaise* và một *Ballade* mới thì Goerge Sand kết

⁶⁰ Jean DE LA FONTAINE, đại thi hào Pháp, (Château-Thierry 1621-- Paris 1695).

thúc tác phẩm hai phần *Consuelo chỉ trong một đêm* để bù cho thời gian mà bà sẽ trở lại Paris.

*/ Tuy vậy, mỗi ngày trừ ra hai giờ dạy Solange, còn lại, Chopin dồn một nỗ lực đáng kể vào âm nhạc.

+ Ngày 28/5/1842, Goerge Sand có thể viết cho Delacroix hay rằng Chopin đã *"sáng tác hai Mazukas rất tuyệt, đáng giá hơn 40 quyển tiểu thuyết tôi viết, và cũng đầy ý nghĩa hơn hiệu năng của toàn thể giới văn chương."*

*/ **Delacroix**, vừa mới bình phục sau 5 tháng liệt giường vì bệnh viêm thanh quản đến phải bỏ rơi các lớp dạy vẽ và công trình trang trí cho thư viện của cung điện Luxembourg, đã xuống chơi Nohant trong đầu tháng 6/1842 và lưu lại đó một tháng.

*/ **Tình bạn dựng nên giữa hai con người đầy năng tài sáng tạo, trên nhiều mặt phải kể là một sự kỳ lạ.** + Cho dù trong tác phẩm, cả hai đều thuộc phái Lãng Mạn, nhưng ở khiếu thẩm mỹ riêng, họ lại tỏ ra là rất cổ điển bảo thủ. + Delacroix, người sành sỏi âm nhạc, nuôi dưỡng mỗi đam mê lớn cho Rossini và Cimarosa⁶¹, cũng là người thẩm hiểu các đại nhạc kịch của Mozart đến tận đáy tim thì rất tán thưởng những sáng tác phi phàm của Chopin; **loại âm nhạc mà cái hiệu quả cho thấy sự chú trọng hoàn toàn theo những sắc thái u trầm hơn là kiểu cách ồn ào khoa trương.** + Delacroix đã viết về cho một người bạn ở Paris rằng ông đã

"có những cuộc trò chuyện 'tête-à-tête' không dứt với người nhạc sĩ tôi rất quý trọng và thật sự là người rất hiếm thấy trên cuộc đời này, một nghệ sĩ đích thật mà tôi đã may mắn được gặp."

□

XXI.

*/ Tháng 11/1842, trở lại Paris, cả Chopin lẫn Goerge Sand đều quyết định dời khỏi căn nhà hai tầng trên đường Rue Pigalle bởi vì Chopin không thể đối diện lại với cái nơi mà Jan Matuzynski đã nằm chết. + Họ dọn đến một căn hộ rộng rãi tiện nghi hơn trong Cité d'Orléans, gần nhà vợ chồng Marliani. + Chopin sở hữu căn tầng trệt (để rồi lưu lại đó cho đến thời gian cuối cùng ở Paris, tháng 6/1849). + Tại đây, Chopin có thể đón chào những người bạn Ba Lan hoặc bất cứ ai ông muốn mời tới. + Lại cũng muốn một người hầu Ba Lan tính nết cộc cằn nhưng rất được Chopin tin tưởng.

*/ **George Sand** là người đàn bà say mê tham dự vào các vấn đề xã hội, trong khi **Chopin** lại kháng khí với thời đại vương quyền, trong đó

⁶¹ Domenico CIMAROSA, soạn nhạc gia Ý (1749--1801)

cách cấu trúc xã hội chỉ dựa trên hai bình diện không thay đổi: *giai cấp thống trị và giai cấp bị trị*.

*/ Khác hẳn George Sand với cái cá tính thời lưu vừa kể, *Chopin lại chỉ thấy thích hợp với những cuộc chuyện trò thân mật trong căn phòng khách nhỏ ấm áp; + hoặc chỉ nghe thoải mái với lòng cảm mến mà ông luôn tin chắc là sẽ nhận được* trong những căn nhà lộng lẫy của bạn hữu riêng (chẳng hạn như gia đình Plater hay Hoàng thân Adam Jerzy Czatoryski⁶² với tòa lâu đài trên đảo Saint-Louis đã nhanh chóng trở thành nơi thường xuyên "mở rộng cửa" cho những người Ba Lan lưu vong đất khách).

*/ Tại những đêm thanh lịch sang cả như vậy, Goerge Sand gần như cảm thấy khó chịu trong ý nghĩ "bị ra rìa"! + Sự e ấp rụt rè (hơn là thái độ thẳng thắn bộc trực) nơi bà có thể khiến người ta giả định rằng ***nhà văn không hề thích thú với những khách thỉnh chuyện trò hời hợt nông cạn***; và những lần như thế, *Goerge Sand thường im lặng* trong các cuộc *tête-à-tête* riêng tư giữa Chopin và lớp bạn hữu Ba Lan.

*/ Ngoài ra, chủ thuyết cấp tiến của George Sand khiến bà *không thường xuyên* tham dự những cuộc tiếp đãi của giới thượng lưu mà cái truyền thống ích kỷ lơ là dành cho giới nông dân vô sản đang không ngừng là những đề tài bị bà tố giác. + Thêm nữa, tính tranh đấu trên phương diện vừa kể đã vô tình biến thành "nơi mở rộng cửa" một cách hiếu kỳ cho một nhóm hỗn tạp những người theo chủ nghĩa nhân đạo cuồng nhiệt, cách mạng khoa trương, hay những thi sĩ nghèo trong cách cư xử lẫn trang phục không thể nào thích hợp được với Chopin nhạy cảm và Delacroix khó tính, những nhân vật rất sành điệu trong cách ăn mặc và chuyện trò.

*/ Mặc dù những điều khó chịu như vậy, mùa đông 1842--1843 lại là một mùa an ổn cho cả Chopin lẫn George Sand.

□

XXII.

*/ Năm 1843, những tác phẩm quan trọng nhất của Chopin là *Polonaise en La b majeur, Op. 53*; bản *4ème Ballade en Fa mineur* và bản *4ème Scherzo en Mi Majeur*.

*/ Và cuối tháng 5/1843, Goerge Sand cùng Chopin và cặp vợ chồng Louis & Pauline Viardot trở lại Nohant. + Chuyến đi xa tới tận Orléans⁶³, không có mặt Maurice và Solange, lại lần đầu đi bằng xe lửa,

⁶² Adam Jerzy CZATORYSKI, hoàng thân lưu vong Ba Lan (1770--1861).

⁶³ Orléans, một tỉnh cổ, phía Nam nước Pháp, xây dựng năm 1790, rộng 18.100 km², thủ phủ là Orleans. Tỉnh nằm giữa các vùng hải đảo của Pháp (Normandie, Maine, Touraine, Berry, Nivennais, Bourgonne và Champagne).

một sự mới mẻ khiến Chopin rất thích thú, dù rằng tiếng động ầm ầm của các bánh xe nghiêng trên đường sắt làm ông bị đau đầu. + Cây đàn dương cầm cùng rất nhiều rương hòm được gửi đến sau đó. + Hằng ngày Chopin cuỗi lờ theo sau Goerge Sand trên những con đường làng, hít vào mũi mùi bánh mì vụn được George Sand bọc theo trong túi áo khoác của bà.

*/ Cho dù những trận mưa bất ngờ cuối cùng đã làm ngưng các cuộc dạo chơi bên ngoài, buộc Chopin phải tiêu thì giờ nơi cái dương cầm, thì *mùa hè này kể cũng là tốt cho sức khỏe ông*, hơn cái nóng của mùa hè năm trước.

[]

XXIII.

1.

Năm 1844 cũng là *năm quan trọng, biểu lộ sự chuyển hướng về cả hai mặt tình cảm và nghệ thuật trong cuộc đời Chopin.*

*/ Bản *3ème Sonate en Si mineur* hoàn tất trong mùa hè đã là một trong những tác phẩm vĩ đại nhất của ông, mang âm điệu êm đềm tĩnh lặng và ít bị thấm ngẹn ngào hơn bản *1re Sonate en Si b mineur*.

*/ Mặt khác, dù cho sự liên hệ giữa Chopin và Maurice *đến hồi khó chịu*, và dù cũng nghe được những lời phàn nàn của bạn hữu theo *cuốn tiểu thuyết Lucrezia Floriani của Goerge Sand rằng đó chính là sự phản ảnh của "một đổ vỡ trong cuộc sống tình cảm giữa hai người tại Nohant"*, thì Chopin vẫn còn ***cảm nghe tin tưởng vừa đủ*** dưới sự che chở của George Sand.

*/ Từ tháng 3 cho đến cuối tháng 5/1844, trong khi Goerge Sand bận rộn với tác phẩm *Jeanne* thì Chopin bị những cơn ho ghê gớm dày vò thân xác. (Một trong những cơn ấy xảy ra vào giữa tháng Hai 1844 sau khi ông đã nhất quyết lê mình đi dự đám ma của bà mẹ Camille Pleyel và ngã khóc trong tay Pleyel khi họ đứng cạnh nhau bên huyệt mộ).

*/ Franz Liszt, sau khi hoàn tất một vòng trình diễn thành công ở Đức, trở về lại Paris vào giữa tháng 4/1844 để làm hai cuộc biểu diễn khác. + Chín năm gắn bó tình cảm với nữ bá tước Marie d'Agoult đã chấm dứt nên ông đã không sợ mà gửi đến Goerge Sand một bó hoa. + Vui mừng vì nói lại tình bạn với người nhạc sĩ từng được bà quý mến, Goerge Sand mời Liszt đến chơi Nohant, đồng thời cũng mời cả những bạn thân khác. + Tuy nhiên dù cho ai cũng nhận lời thì cuối cùng vì lý do này khác, chẳng ai sẽ có mặt ở Nohant. + Hẳn nhiên điều này làm thất vọng Chopin không ít.

**/ Dù vậy, cú đấm dữ dội* làm đau khổ nhất cho Chopin đưa đến vào cái đêm trước khi khởi hành xuống Nohant là tin chết của ông Nicholas Chopin, qua đời tại Ba Lan trong cái tuổi 73. + Cuộc đi Nohant đình hoãn tạm. + Toàn thân Chopin gần như tê liệt hẳn. + Trong 48 tiếng đồng hồ kế tiếp, Chopin tự nhốt mình trong phòng để chẳng bắt cứ ai, trừ ra Goerge Sand và vị bác sĩ chăm sóc, có thể bước vào. + Ông cảm nghe cô đơn và ngã bệnh. + Chúng lao phổi bắt đầu tàn phá cơ thể. + Mỗi ràng buộc với quê hương Ba Lan đã từng bị gián đoạn, bây giờ trở thành thực thể qua cái chết của cha. +

Lần thứ nhất trong 6 năm liên hệ tình cảm, Goerge Sand đã viết cho bà mẹ Justyna của Chopin lá thư, nói rằng bà "không cần phải hoảng hốt theo hoàn cảnh sống của con trai" bà, và rằng Goerge Sand "sẽ tiếp tục chăm sóc sức khỏe và bảo bọc Chopin với sự quan tâm và tình cảm tối đa" mà nhà văn có được.

**/ Vài tuần sau, tại Nohant, Chopin nhận thư người chị --Ludwika-- báo rằng sẽ cùng chồng (Kalasanty Jdrzejewicz, một giáo sư canh nông) từ Warszawa đến Paris thăm em. + Goerge Sand hồi âm ngay, mời họ xử dụng căn hộ ở Cité d' Orleans trước khi đến chơi vùng đồng quê Nohant.*

**/ Goerge Sand viết thêm rằng*

"Xin đừng quá sức lo ngại về sức khỏe anh ấy. Trong 6 tuần qua, có những biến chuyển nhỏ khác nhau, trong khi đó tôi vẫn sẵn sóc anh ấy đều đặn. Một đợt ho dữ dội xuất hiện mỗi buổi sáng, hai hay ba lần nghiêm trọng vào mỗi mùa đông, nhưng chỉ kéo dài hai hay ba ngày mỗi lượt, thỉnh thoảng vẫn có những cơn nhưc đầu --như thường lệ anh ấy vẫn bị. Còn lại, ngực anh ấy trong trạng thái ổn định và cái thể chất yếu đuối cho thấy không có dấu hiệu gì của sự thương tổn. Tôi hy vọng rằng với thời gian, cơ thể ấy sẽ mạnh hơn, nhưng cũng tin chắc nếu như với một cuộc sống bình thường và đầy đủ sự chăm sóc, anh ấy sẽ sống được dài lâu như bất cứ ai."

**/ Để tự mình đón tiếp anh chị, Chopin vội vã trở về Paris trên một cái xe ngựa chở khách đông người, đến nỗi Manuel Marliani (vừa ghé qua Nohant trên chuyến đi từ Tây Ban Nha về) đã phải ngồi trên mui xe.*

**/ Mười ngày tiếp đó ở Paris đã trải qua trong một loạt phù phiếm choáng váng của những cuộc tham quan cảnh sắc, thăm viếng bạn hữu Ba Lan, mỗi tối tại Đại Hý Viện, và những đêm âm nhạc... là những điều khiến Chopin đối đầu hẳn với sự hoàn toàn kiệt sức --đến nỗi khi trở lại Nohant cùng người hầu Ba Lan hôm 25/7/1844, Goerge Sand đã thật ngạc nhiên khi nhìn cái vẻ vô cùng tiêu tụy của Chopin. + Không thể chịu đựng những chuyến tham quan và những đêm giải trí hơn nữa,*

Chopin dành nhờ Charlotte Marliani và Grzymala chăm sóc cho hai vợ chồng chị Ludwika.

*/ Cho mãi đến ngày 9 tháng 8/1844, Ludwika và chồng mới đến Nohant.

*/ Sự căng thẳng ngoại lệ mà George Sand bị buộc phải gánh chịu vẫn không làm bà cất đi vai trò của một vị chủ nhà hoàn hảo với những người khách Ba Lan xa lạ. + Để làm giảm sự xúc cảm của Chopin, hai người phụ nữ cũng đối xử nhau bằng thái độ xúc cảm y hệt, cuối cùng thì không có giây phút căng thẳng nào đưa đến. + George Sand khám phá ra đằng sau sự dè dặt thận trọng của Ludwika là hình ảnh "*một thiên thần giống như cậu em*", trong khi Ludwika thì rất ngưỡng mộ trước sự săn sóc đầy mẫu tính đã dành cho em trai bà bởi nhà nữ văn sĩ siêng năng cần cù. + Phần anh rể Kalasanty lại thích thú thả bộ dọc theo các con đường làng, xem xét các cánh đồng và những thực vật với cặp mắt nhiều kinh nghiệm.

*/ Riêng Chopin làm tiêu khiển cho họ vào buổi tối với những giai điệu trong bản *Sonate cung Si thứ* vẫn còn dang dở, hay những sáng tác chơi bốn tay với Solange.

*/ George Sand thì đọc vài trang từ cuốn tiểu thuyết mới của bà. + Những cuộc đàm thoại tiếp đó cũng khiến George Sand thấy dễ chịu một cách ngạc nhiên khi nghe Ludwika tán thành tác phẩm *Le Meunier d'Angibault*, rồi tự đưa ra khuynh hướng chính trị và quan điểm xã hội tân tiến hơn cậu em bảo thủ (con người chỉ tiếp nhận những khát vọng của quần chúng với thái độ hoài nghi).

*/ Một cách chân thật buồn bã mà nhìn những người khách ra đi sau ba tuần lưu lại ngắn ngủi, George Sand đưa tặng Ludwika một bức phác họa bằng bút chì bà đã vẽ Chopin, kèm theo một món quà cho bà mẹ. + Nhà văn cũng xin họ quay lại năm tới và ở lâu ngày hơn. + Phần Maurice, một cách bất thường đã tỏ ra khả ái xin được hộ tống họ về lại Paris.

*/ Còn lại trong Nohant, George Sand đưa Chopin và Solange đến thăm tỉnh Boussac cổ xưa với tòa lâu đài cao ngất xây dựng trên tảng đá vách đứng nhìn xuống giòng sông Creuse. + Cuộc chơi bốn ngày này, ***lần cuối Chopin và George Sand cùng đi với nhau***, dường như đã gợi cảm hứng cho George Sand.

+ Vào cuối tháng 10/1844, chỉ trong bốn ngày, George Sand đã hoàn tất *La Mare au diable* (Cái hồ của quỷ), miêu tả cuộc sống đồng quê đáng thương khi không tiếp nhận được trào lưu cách mạng. + Thật dễ dàng để nhận ra làm lỗi trong tác phẩm của người đàn bà đầy năng động này, bởi vì qua đó, George Sand đã không giấu diếm mà phô bày rõ ràng nỗi tiếc nuối của mình trên rất nhiều thói tục xưa cũ, những huyền thoại, truyền thống, đồng thời khuynh hướng quay trở về thời Trung cổ và ngay

cả các thời đại Celtic được biểu lộ trên những giòng chữ;... những điều đã biến mất "*khỏi những thung lũng sâu của chúng ta...*" , là "*nạn nhân*" của đường sắt và các loại công khí theo sự "*tiến hóa độc quyền về công nghiệp, vật chất*" để mãi mãi vẫn là những điều "*lãng mạn*" khiến bà hoài mơ.

2.

Không lâu trước lễ Giáng Sinh 1844, Goerge Sand trở lại căn hộ của mình ở Cité d' Orléans trong Paris. + Một tháng sau, bà rộng rãi cho đưa cháu gái Augustine Brault cư trú tại đó, mục đích muốn cứu cô ra khỏi những trận đòn và các lời sỉ nhục liên tiếp của mẹ cô khi bà này nổi giận mà hay rằng Maurice không muốn cưới Augustine làm vợ.

*/ Chấp nhận thêm một phần tử mới vào gia đình tức là *Goerge Sand phải bó tay trước những rắc rối mà bà phải đối diện trong thời gian sắp tới*. + Là một người mẹ cung quý nuông chiều con cái, từ lâu Goerge Sand luôn suy tưởng ngược về quá khứ để giữ cho cô bé Solange khỏi cái cảm nghĩ rằng cô ít được mẹ lưu tâm hay thương yêu hơn người anh của mình. + Ở cái tuổi 17, Solange đã sớm nảy nở thành một phụ nữ và bắt đầu nói về vấn đề hôn nhân. + Thân thể khỏe mạnh, ý chí ngoan cường từ khi còn nhỏ, Solange thường được mẹ âu yếm gọi là "*Con sư tử cái*". + *Xem ra, dưới sức mê hoặc của âm nhạc Chopin, cô đã được thuần hóa; vì vậy mà Goerge Sand bị ru ngủ trong niềm tin rằng bà đã mãi mãi thu hồi được hết móng sắc của Solange!*

[]

XXIV.

1.

Năm 1845 trôi qua như trước cho dù sức khỏe Chopin ngày càng suy yếu và sự bất hòa giữa Chopin với Maurice đã rõ rệt. + Lại thêm sự xuất hiện vừa mới đây của Augustine Brault đã góp phần làm cho mọi cái cọ trở nên càng trầm trọng. + Bầu không khí ở Nohant mất hết cả nét êm đềm như thuở trước.

*/ Trong trọn mùa hè 1845 *Chopin chẳng viết được nốt nhạc nào*.

+ Cho mãi đến mùa thu 1845, với hy vọng trở lại Paris và trong cơn bệnh lao bắt đầu phát triển mạnh, Chopin đã viết về cho mẹ những lời như sau:

"Con đang viết bản 'Sonate pour Violoncelle', 'Barcarolle' và một bản nhạc mà con chưa biết phải đặt tên làm sao."

*/ Bản nhạc “chưa đặt tên” ấy chính là *Polonaise Fantaisie, Op. 61*, hoàn thành trong mùa hè 1846 năm sau, **tác phẩm vĩ đại cuối cùng trong đời Chopin.**

+ Franz Liszt, về sau trong một bài phê bình âm nhạc, đã nhận định về tác phẩm này như một “*biểu lộ nỗi lo âu cao độ không lúc nào ngừng nghỉ*”, cũng như đã tìm ra được “*nỗi buồn sâu thẳm, nỗi nát tan không dứt*” từ những phân đoạn thành linh, những nốt nhạc bất ngờ, những dấu nghỉ không chờ đợi. + Nhưng dấu với những rối loạn ấy, bản nhạc vẫn phô bày rõ “*những cảm xúc sâu xa mang đầy tính trầm tư đau đớn, một trong những điểm đặc thù làm phân biệt Chopin với tất cả những con người đồng xứ sở Ba Lan của ông.*”

*/ Phần bản “*Sonate pour Violoncelle*”, Chopin đề tặng người bạn nhạc sĩ Trung hò cầm, Franchomme.

2.

Mùa hè 1845 rõ ràng không còn vui thú cho cả Goerge Sand lẫn Chopin. + Thời tiết xấu đã tác động lên thần kinh, khiến ông đâm ra khó chịu và rút lui vào phòng riêng nhiều hơn thường lệ. + Ông không hài lòng với cây đàn dương cầm lạc giây và xem ra **không thể khai triển những sáng tác của mình cho hoàn hảo, mà cứ lập đi lập lại hoài cùng một chủ đề với một âm ảnh không người nào đó.** + Goerge Sand khi lắng nghe, đã phải mất tinh thần; bởi vì, như bà từng một lần nói ra với Chopin rằng, “*Hứng cảm thứ nhất xuất phát trên một giai điệu mới*” nơi Chopin “*thường là tuyệt diệu.* + *Còn cứ mỗi toan tính sửa đổi về sau chỉ làm nghiêng lệch hay đè nặng cái trong sáng chân thật nguyên thủy của cảm hứng đầu tiên.*”

*/ Bác sĩ Gustave Papet, người khám nghiệm Chopin rất cẩn thận, không tìm ra điều khác lạ trên thân thể Chopin; nhưng lại nói riêng với Goerge Sand rằng Chopin mắc bệnh nghi tưởng (tưởng là mình bệnh) và sẽ có thể sống như thế cho đến khi khỏe trong cái tuổi từ 40 đến 50, khi những giây thân kinh của ông có thể đã mất đi cái “*nhảy cảm quá độ*” của nó.

3.

“*Em không phải sinh ra để sống ở đồng quê*”, Chopin thừa nhận như vậy trong một lá thư gửi chị, “*nhưng không khí trong lành ở đồng quê lại khiến em khỏe được.*” + Goerge Sand, người biết rõ điều ấy hơn bất cứ ai, vì vậy mà nhận ra mình đang phải đối diện với một chọn lựa khắc nghiệt giữa 2 điều:

1/ Bầu không khí trong lành ở Nohant rất tốt cho hai lá phổi Chopin.

2/ ***Sự sống động của Paris lại là điều mà thần kinh Chopin rất cần thiết.***

*/ Goerge Sand cũng đã viết cho Maria de Rozières, người học trò cũ của Chopin rằng:

"Tôi sẵn sàng hy sinh tình yêu thôn dã của mình cho anh ấy, nhưng Maurice thì có quan điểm ngược lại. + Giả như tôi nghe theo Chopin nhiều hơn thì Maurice sẽ la lên om xòm. + Đó là điều vẫn xảy ra ngay cả trong những gia đình có tình đoàn kết chặt chẽ nhất. + Tất cả không thể có cùng sở thích, và tất cả đều không hạnh phúc trong cùng một thời điểm như nhau."

*/ Sự xung đột chậm chạp được làm nặng nề thêm bởi người hầu Ba Lan của Chopin vì đã rung chuông quá inh ỏi vào mỗi bữa ăn chiều và thường xuyên cãi nhau với người hầu phòng của Goerge Sand.

*/ Goerge Sand biết rõ mối thân thiết giữa Chopin và người hầu nên đã không nhìn vấn đề nội bộ gia đình quá nghiêm trọng. + Phần Solange, thoát đầu cũng đóng vai trò trung lập trong các cuộc xung đột, nhưng về sau, vì không ưa Augustine nên cô đã ngã về phía Chopin. + Riêng ***George Sand, trong thế rất khó xử***, càng lúc lại càng có khuynh hướng nghiêng về phía Maurice bởi những lý lẽ và âm mưu mà cậu đã xếp đặt. + Để chống lại sự hiện diện của người hầu Ba Lan trong ngôi lãnh địa Nohant, Maurice liên kết cùng Augustine, phô bày những nỗi chán ghét, hoặc lên tiếng chế giễu mắng mỏ con người lớn tuổi, ***kẻ duy nhất mà Chopin có thể chuyện trò bằng tiếng mẹ đẻ***. + Rất chua xót đắng cay, Chopin không còn cách nào khác hơn là đuổi người hầu đi.

*/ Cuối tháng 11/1845, Goerge Sand để Chopin về lại Paris một mình, giải thích rằng bà muốn khởi sự một tác phẩm khác trong sự yên tĩnh của vùng đồng quê, nhưng thực thì lý do chính là ao ước nối lại tình bạn lâu dài bị ngắt đoạn với người họ hàng tên René de Villeneuve, chủ nhân tòa lâu đài Chenonceaux ở gần đó. + Có lẽ đây là một ***dấu hiệu tế lạnh từ từ khác trong tâm hồn người đàn bà năng động. Hoặc, ít hay nhiều, điều tế lạnh ấy đã vô thức nằm trong cả trái tim Chopin?***

□

XXV.

1.

Đầu tháng 7/1846, Albert Grzymala xuống thăm Nohant cùng nữ Bá tước Lorka Czosnowska mà Chopin quyết tâm mời vì bà là bạn thân của chị Ludwika. + Người khách mới cảm thấy không được cảm tình của “*bà chủ nhà*” (chữ dùng kiểu cách mà Chopin thường nói về George Sand

trong những lá thư gửi chị), và con chó Lili của bà cũng thế. + Cả hai bị chê là "bốc mùi nồng nặc".

*/ George Sand kể lại trong một lá thư gửi Marie de Rozières:

"Tôi không nói gì với Chopin theo điều ấy. Tôi chào đón những ai mà Chopin ưa thích dù cho kẻ đó chẳng hợp ý tôi chẳng nữa; luôn luôn tôi vẫn làm ngược lại với những gì anh ấy đã hành xử với tôi trên cùng lãnh vực" (một ám chỉ về lòng ghen dữ dội của Chopin, khiến George Sand buộc lòng không để chẳng những Pierre Bocage⁶⁴ và Louis Blanc⁶⁵, mà cả nhà xuất bản trẻ tuổi vô tội Pierre-Jules Hetzel⁶⁶, đến thăm bà tại căn hộ trong Cité d'Orléans). *Tôi cố gắng hết sức làm cho anh ấy vui lòng, nhưng rồi một bữa đêm nổi giận, nên đã thu hết can đảm mà nói cho anh ấy biết mọi điều thật trong gia đình, khiến anh ấy điếng người sợ hãi khi nghe bảo rằng 'tôi đã chán ngấy'. Kể từ khi đó, anh mới tỏ ra biết điều hơn..."*

*/ Một cách nhạy bén, Chopin thấy không vui khi nhìn ra sự đón tiếp nhạt nhẽo đối với người bạn thân của chị. + Ông viết cho chị:

"Cô cháu họ Augustine không thích Lorka Czosnowsk. Cả cậu con trai cũng thế. Họ thường chế giễu bà ấy với nhiều lời lẽ sống sượng... Phải là người có một tâm hồn cao cả như chị mới có thể để lại những ấn tượng đẹp cho mọi người ở đây."

+ Và viết thêm những lời thông thiết:

"Bà chủ nhà nói đi nói lại nhiều lần với em trước sự hiện diện của Lorka rằng: 'Chị Ludwika đáng giá hơn anh đến cả trăm lần!' và mỗi lần như thế, em đều trả lời: 'Vâng, em nói rất đúng.'"

*/ Nohant không còn là ngôi nhà đồng quê mà Chopin có thể mời những người bạn gốc Ba Lan được ông yêu mến để thay thế cho sự vắng mặt của những người thân nơi rất xa nữa. + Joseph Dessauer, dương cầm thủ và cũng là nhà soạn nhạc Tiệp Khắc, từng được đón chào ầm áp một hay hai năm trước, thì nay trong mùa hè này, George Sand thẳng tay từ chối sự chào đón với nhà soạn nhạc Ba Lan Josef Nowakowski, một bạn cũ của Chopin lúc ấy đang sang thăm nước Pháp. + Lý do đưa ra là "Ở đây không còn phòng ngủ trống!"

*/ Ngoài người cháu gái Augustine, cái "gia đình" ở Nohant lại còn nhận vào thêm một phần tử nữa: –Eugène Lambert, một họa sĩ trẻ bạn với Maurice trong xưởng vẽ của Delacroix. + Cái ưu đãi dành cho một người bạn của Maurice thì không khác gì một cú đâm mạnh vào tim cho một con người có cái tâm hồn xúc cảm cao độ như Chopin.

⁶⁴ Pierre BOCAGE, diễn viên hài kịch Pháp (1797--1863).

⁶⁵ Louis BLANC, nhà sử học và chính trị gia Pháp, (1811--1882).

⁶⁶ Pierre-Jules HETZEL, nhà văn & chủ bút Pháp, (1814--1886).

2.

Năm 1846, George Sand cho xuất bản quyển *Lucrezia Floriani*. + Không giống như *Le Compagnon du Tour de France*, *Horace*, và những cuốn tiểu thuyết luận đề khác, *Lucrezia Floriani* là một mẫu hư cấu về tâm lý phức tạp trong đó giọng điệu về chính trị và xã hội bị làm cho im hơi. + *Tác phẩm đã sớm khiến sáng tỏ những dự luận được dựng lên chung quanh sự tan vỡ của Chopin và George Sand.*

*/ Cuối tháng 6/1846, khi giữa Chopin và Maurice xảy ra một cuộc đấu lý xung đột như thường lệ thì lần đầu tiên *George Sand đứng hẳn về phía con trai. Hành động này đã du Chopin vào trạng thái không còn tin tưởng gì nữa. Ông trở nên im lặng tuyệt đối. Cái tính cách lãng mạn mơ màng mà cả hai người nghệ sĩ cùng ghi dấu được trong buổi ban đầu gặp gỡ đã vĩnh viễn trôi đi không thể nào cứu vãn.*

*/ **Mùa hè 1846 cũng là mùa cuối cùng Chopin trải qua ở Nohant.**

[]

XXVI.

1.

Vào cuối kỳ chót của mùa hè dài lê thê năm 1846 ấy, Solange lúc này đã 18 tuổi, đính hôn cùng một chàng tuổi trẻ đầy nhiệt huyết, Fernand de Préaulx.

*/ Đột nhiên vào **tháng 2/1847**, tại Paris, Auguste Jean Clésinger, người từng là sĩ quan và lúc bấy giờ đang cố gắng trở nên một nhà điêu khắc, lại xuất hiện để cầu hôn Solange. + Solange bèn từ hôn Préaulx.

+ Trước điều này, George Sand rút cả gia đình về Nohant.

+ Clésinger theo sau, ra sức quyến rũ Solange.

+ **Tháng 5/1847**, cả hai vội vàng cử hành đám cưới.

*/ Với tất cả mọi chuyện xảy ra trong gia đình George Sand, nhất là cái tin đám cưới giữa Solange và Clésinger, *Chopin chỉ được biết vào giây phút cuối*, trong khi cả giới thượng lưu Paris đã biết cả rồi. + Dẫu không hài lòng vì Solange –người được ông yêu quý- lập gia đình với “*một gã không ra gì*”, Chopin vẫn lặng im không tỏ thái độ; + hơn nữa, sức khỏe quá suy nhược đã không cho phép ông xen vào bất cứ chuyện gì của gia đình George Sand.

2.

Tuy nhiên, sự tan vỡ tình cảm gia đình giữa vợ chồng Solange và phía George Sand, Maurice, Augustine thì quá nặng nề đến khiến

Solange phải từ bỏ Nohant đi về vùng La Châter, tá túc trong nhà một người cậu. + Tại đây, Solange tự rửa nhục bằng lá thư viết ngay lập tức cho Chopin lúc ấy đang ở Paris, nói rằng cô đã "vĩnh viễn" từ bỏ Nohant như một kết quả của những cảnh tượng kinh khủng mà mẹ cô đã đặt để lên cô. + Cô cũng xin Chopin đừng đến Nohant cho tới khi nào cô đã gặp ông tại Paris, + cũng nói rằng cô đã quá bệnh để có thể ra đi bằng xe chở khách, nên xin hỏi mượn chiếc xe hai ngựa của riêng ông mà mẹ cô đã từ chối không cho cô.

*/ Nhận thư Solange, Chopin lập tức trả lời: *"Tôi rất buồn khi biết con đang đau yếu. Tôi sẽ cho đem xe đến con ngay và báo mẹ con hay những điều đó."*

+ Chopin viết thêm lá thư hai gửi cho George Sand, nói rằng Solange và chồng cô có thể lấy cái "calèche" của ông để tới Blois (nơi họ có thể đáp chuyến xe lửa về Paris).

*/ Sau khi vợ chồng Solange đã rời khỏi Nohant, phải đến hơn một tuần lễ George Sand mới có thể hồi phục từ những biến cố đau lòng như vậy; một nửa thân hình bà bị tê liệt vì những cơn nhức đầu. + Và bởi vì Solange đã sớm từ Paris gửi về những lá thư lời lẽ âu yếm giả tạo, mong cố gắng đền bù cho mẹ, nên sợ rằng có thể bị nhượng bộ lần nữa trong những mưu mẹo của con gái, George Sand đã viết một lá rất dài cho người bạn tên Emmanuel Arago⁶⁷, kể ông nghe hết tất cả mọi chuyện đã xảy ra. + Bà cũng viết một lá ngắn hơn cho Chopin, giải thích rằng bà bị người con rể đâm vào giữa ngực và rằng sẽ sớm đến Paris để *"đem Chopin trở lại Nohant"*.⁶⁸

3.

Vào ngày 26/7/1847, trong khi George Sand quyết định lên Paris đón Chopin về Nohant như trong thư đã viết, thì bà lại nhận thư Chopin, điều lập tức làm đổ nát tất cả mọi dự tính của bà:

"Anh không được nói cho biết về Monsieur Clésinger. Đầu óc anh chỉ trở nên quen thuộc với cái tên của ông Clésinger ngay chính giây phút em ban con gái em cho ông ấy. Với Solange, anh không thể dừng dừng về nó. Em có thể nhớ lại rằng anh thường can thiệp vào chuyện giáo dục con cái của em, nhưng cứ hễ mỗi khi xảy ra như vậy thì chắc chắn như anh đã đoán, em luôn luôn biện hộ rằng em sinh ra để yêu chúng –và chỉ tình cảm ấy trong em mới không bao giờ thay đổi. Những nỗi bất hạnh trên đời có thể bị che đậy nhưng không ai làm biến dạng được chúng."

⁶⁷ Emmanuel ARAGO, nhà chính trị Pháp (1812--1896).

⁶⁸ BI KỊCH MỘT NHÀ VĂN (Note đặc biệt của TTBG khi viết đoạn này--đầu tháng 2/2016--để ngầm đến BI KỊCH của riêng mình).

Sự rủi ro hôm nay phải là mạnh mẽ đặc biệt để đến nỗi em đóng trái tim mình trước những gì liên quan đến con gái em, ngay ở ngưỡng cửa đầu tiên bước vào đời của nó, chính vào cái lúc mà trạng thái cơ thể phát triển đang rất cần sự nương tựa của tình mẹ.

Trước một loạt dữ kiện nghiêm trọng liên quan đến tình cảm cao quý nhất của em, anh sẽ không dám nói gì về phía anh nữa. Thời gian sẽ trả lời tất cả. Anh luôn đợi chờ điều đó.

Chopin bao giờ cũng hết lòng với em.

*/ Ý nghĩa lá thư này thì không thể làm lẫn. + Chopin, trong sự tan vỡ giữa hai mẹ con, đã chọn đứng về phía Solange; ông cảm thấy tội nghiệp cho đứa con gái làm lạc hơn cho người mẹ bị xúc phạm. + Người ta có thể tưởng tượng được sự tức giận của George Sand cao đến độ nào khi tin rằng Chopin đã dám cầu kết cùng Solange để chống lại bà. + George Sand trả lời trong thư hồi âm, **một trong rất ít lá còn sót lại sau cuộc đổ vỡ:**

“Đành thế, anh ạ. Hãy làm như trái tim anh đã bảo và nghe theo ngôn ngữ bản năng của anh. Em rất hiểu điều đó. Về phần con gái em, sự đau ốm của nó thì cũng chẳng khiến an tâm hơn so với năm rồi. Những chăm lo, lệnh truyền, hay lời cầu xin của em không bao giờ ảnh hưởng được với nó. Tự nó phô bày như một kẻ 'chỉ muốn mình bị bệnh'.

Có đáng phải nói rằng nó cần tình thương của người mẹ mà nó oán ghét và vu khống, những hành động cao quý nhất và ngôi nhà của người mẹ nó đã bị chà đạp và làm cho ó bần với những dấu tích tội tệ kinh khủng? Những điều đã được anh lắng nghe và có lẽ cũng tin đúng là như vậy. Em không màng dính vào trong loại tranh luận này; chúng làm em ghê tởm. Em thà nhìn anh đi theo kẻ thù hơn là tự biện hộ cho mình để chống lại một kẻ thù đã từng nhảy trên ngực em và được nuôi dưỡng với bầu sữa em.

Hãy lo lắng cho nó kể từ khi chính nó mới là người được anh tin rằng phải hết lòng lo lắng. Em không lấy đó mà chống lại anh, nhưng anh cũng hiểu rằng em đang tự hạ mình trong vai trò một người mẹ bị xúc phạm và từ đây trở đi sẽ chẳng có gì khiến em coi nhẹ chân giá trị cao quý của thứ tình mẹ ấy. Thật đã đủ khốn nạn để là một kẻ bị lừa bịp và cũng là một nạn nhân. Em bỏ qua hết cho anh, và từ giờ trở đi sẽ không có một lời trách móc khi mà em đã nhận ra những lời thư của anh xuất phát từ mọi ý tưởng thành thật. Có điều làm ngạc nhiên em, nhưng nếu anh cảm thấy thoải mái hơn để nghe, là em đã không bị đau khổ từ sự trở mặt quái lạ này của anh và của cả Solange.

Vĩnh biệt anh, mong anh sớm lấy lại quân bình theo những vấn đề riêng, và bây giờ em hy vọng theo điều ấy (em có những lý do

để nghỉ thế); và em rất cảm ơn Thượng Đế với cái đoạn kết kỳ cục của thứ tình bạn 9 năm độc hữu này. Thỉnh thoảng hãy nên cho em hay tin tức về anh. Còn lại, không có gì cần thiết để nói. (George Sand.)"

*/ Thực tế, lần nữa, đã tự chứng tỏ những bất ngờ hơn tiêu thuyết. + Trong *Lucrezia Floriani*, cuối cùng Lucrezia chết vì tuyệt vọng, để lại Hoàng thân Karol loạn trí và những đứa con khóc than cho sự mất mát của chúng. + Trong thực tế, không ai chết cả. + Nhưng George Sand, trước sự bỏ đi gấp rút theo hôn nhân của con gái, ***đã bị mất Solagne và mất luôn cả Chopin.***⁶⁹

*/ Delacroix khi được đọc lá thư này của George Sand, đã bật kêu lên: "*Thật là tàn nhẫn!*"⁷⁰

*/ Mùa hè 1847, Chopin đã quá bệnh để có thể rời khỏi Paris.

[]

XXVII.

1.

Ngày 16/2/1848, Chopin lại biểu diễn lần nữa tại khách thính nhà Camille Pleyel trong cùng một bối cảnh của gần hai mươi năm trước. + Tuy nhọc mệt nhưng khi ngồi vào dương cầm, Chopin vẫn đàn rất tuyệt diệu. + Sau đó, trong căn phòng nghỉ tạm, dành riêng cho nghệ sĩ, Chopin đã té xỉu. + Sự chia cách với George Sand là giọt nước cuối cùng làm tràn chiếc ly vốn đã đầy đau khổ của người nhạc sĩ tài hoa.⁷¹

*/ Buổi biểu diễn này là ***buổi cuối cùng của Chopin tại Paris trong cương vị một dương cầm thủ lừng lẫy tiếng tăm.***

2.

Cũng giai đoạn này, tình hình chính trị ở Âu Châu sôi sục.

⁶⁹ BI KỊCH MỘT NHÀ VĂN (Note đặc biệt của TTBG khi viết đoạn này--đầu tháng 2/2016--để ngầm đến BI KỊCH của riêng mình).

⁷⁰ Nhật ký Delacroix ngày 20/7/1847.

⁷¹ Lần cuối cùng Chopin gặp George Sand là vào tháng 3/1848, nhưng sự trò chuyện không quá hơn những lời nói đùa vô hại với chẳng chút toan tính nào khơi dậy vết thương lòng cả hai đã trải. Dầu vậy, Chopin chẳng thể nào quên được người đàn bà mang đầy cá tính ấy. Ông vẫn giữ một lọn tóc của George Sand nơi trang sau cùng quyển nhật ký riêng cho đến ngày từ già trần gian.

+ Tháng 2/1848, cô học trò người Anh --Jane Wilhemina Stirling, được Chopin đề tặng bộ *Nocturnes Op. 55* vài năm trước-- đã mời ông sang thăm nước Ái Nhĩ Lan. + Thoạt đầu, Chopin từ chối vì e ngại sức khỏe tồi tệ của mình sẽ khó lòng kham nổi một cuộc hành trình gai góc; + nhưng về sau, cuộc cách mạng tháng 2/1848 bùng nổ ở Paris vài ngày sau cuộc trình diễn tại nhà Camille Pleyel đã khiến Chopin nhận lời.

+ Xã hội thượng lưu (trong đó có Chopin dự phần) không còn nữa.

+ Số học trò của ông, giống như nhiều người, bỏ trốn đi cả.

+ Những luật lệ mới được ban hành.

+ Và cái lý tưởng mà George Sand đeo đuổi bấy lâu đã thành hình trên thực tế.

+ Chopin chọn lựa sự đào thoát khỏi Paris, ít nhất là trong giai đoạn nào đó. + Vì vậy, ông gói ghém hành lý, đáp tàu sang Anh.

*

* *

*/ 6 giờ chiều ngày 20/4/1848, Chopin đến Folkstone và hôm sau đến Luân Đôn. + Chỉ trong vài ngày, ông đã được xếp đặt ổn định trong một căn nhà đồ đạc lộng lẫy tại số 48 *đường Dover* và sớm tìm ra những người học trò thuộc giới quý tộc. + Những người này đến học chỉ vì muốn được gọi là “*học trò của Chopin*” hơn là vì muốn thu lượm tài năng từ vị giáo sư lỗi lạc.

*/ Ngày 28/8/1848, Chopin làm một cuộc biểu diễn tại Manchester.

*/ Trong khi cô Stirling cố gắng hết sức để tạo được cho thầy mình một bầu không khí như ở Nohant thì Chopin bắt đầu nhận ra sự nặng nề khó chịu mà cô và các người chung quanh đem lại cho ông. + Trong một bức thư gửi Grzymala ngày 4/9/1848, Chopin đã viết:

“Tôi đang đau khổ và tuyệt vọng. Những người ở đây với tâm lòng ân cần quá độ của họ làm tôi chán nản. Tôi không thể thở; không thể làm việc; và cảm nghe cô đơn dữ dội mặc dù không thiếu gì người niềm nở vây chung quanh. Họ rất tử tế tốt bụng, nhưng họ làm tôi chán muốn chết!...”

*/ Ngày 4/10/1848, Chopin làm một cuộc độc tấu dương cầm tại Hopetown Rooms ở Edinburgh. + Lúc bấy giờ mùa đông đến rất nhanh. + Chopin ở lại vài ngày trong cung điện Hamilton rục rờ sang trọng theo địa vị một người khách của Quận công và Quận chúa Hamilton.

+ Trên đường trở về Edinburgh, ông bị cảm lạnh; vì vậy đã yếu lại càng yếu thêm nữa.

*/ Nhưng dù bệnh hoạn, Chopin cũng cố viết cho Grzymala lá thư đề ngày 21/10/1848, phô bày bức tranh về đời sống của giới quý tộc Anh mà ông nhìn thấy:

“Ở đây, nghệ thuật có nghĩa là hội họa, điêu khắc và kiến trúc. Âm nhạc không được kể là nghệ thuật. Nếu bạn nói ‘một nghệ sĩ’ thì dân Anh sẽ hiểu rằng bạn đang nói tới một họa sĩ, một nhà điêu khắc hay một kiến trúc gia. Âm nhạc chỉ là nghề nghiệp mà thôi. Không kẻ nào ở đây nói hay viết rằng nhạc sĩ là nghệ sĩ cả.”

*/ Ngày 16/10/1848, Chopin làm một cuộc biểu diễn tại sân khấu Guidhall ở Luân Đôn, lấy tiền cứu trợ cho những người tị nạn Ba Lan. + Trong trạng thái xanh xao mệt mỏi, ông đã độc tấu dương cầm đúng một giờ đồng hồ. + Sự xuất hiện này nói lên ý nghĩa đặc biệt của một nối liên kết giữa Chopin với những người đồng hương trong tinh thần Ba Lan mà ông đã thấm nhuần từ khi còn thơ ấu. + *Nhưng tâm lòng ái quốc này đã không được nhận biết, đến nỗi khi đứng lên khỏi đàn dương cầm, ngoài những tiếng vỗ tay rời rạc, Chopin chẳng nhận thêm được một bó hoa hay lời hoan hô chúc tụng nào.* + Và ông rời sân khấu Guidhall một cách âm thầm lặng lẽ.

+ Trong bản tin tường thuật buổi tối trên đài phát thanh, người ta chỉ nói đến “*Herr Chopin*” như một người chơi dương cầm tầm thường không có gì đặc sắc.

***/ Đó là lần biểu diễn cuối cùng trong cuộc đời của nhà thiên tài âm nhạc vĩ đại.**

*/ Ngày 31/10/1848, Chopin dọn đến cư ngụ một thời gian ngắn tại số 4 St. James’ Place, Luân Đôn.

+ Hai lá thư gửi về Grzylama viết vào tháng 11/1848 cho thấy bức tranh u sầu nhất của hoàn cảnh Chopin lúc bấy giờ:

“Tôi bệnh đã 18 ngày qua, từ khi ở Edinburgh trở về Luân Đôn. Tôi chưa đi ra khỏi nhà, nóng lạnh và luôn nhức đầu, hơi thở ngắn. Tuy nhiên, tôi mặc kệ tất cả những điều ấy. Tôi chưa bao giờ nguyện rửa người nào, nhưng giờ đây lòng tôi cay đắng đến khiến tôi nghĩ tới điều giá mà tôi có thể giết được Lucrezia –George Sand-! (như nhân vật người tình trong tác phẩm nàng viết đã giết cô ấy). Tuy nhiên tôi không nghi ngờ là nàng cũng đã chịu đường nào đau khổ. Tôi thật vô cùng tội nghiệp cho Solange. Các người đàn bà Ái Nhĩ Lan ở đây lại bắt đầu làm tôi chán muốn chết được!...”

“Sương mù Luân Đôn đang xua đuổi tôi. Vì vậy tôi phải trở lại Paris nếu như cuộc hành trình vẫn còn kịp. Một người vợ! Đó là điều tôi chưa bao giờ nghĩ đến. Nhưng tôi nghĩ tới gia đình, mẹ và các chị em tôi. Xin Chúa giữ gìn họ trong tình thương của Chúa. Còn nghệ thuật của tôi, cũng như trọn vẹn trái tim, tôi đã bỏ mất nơi nào? Họa hiêm tôi mới nhớ được từng chút một. Cái thế giới ấy đã rất xa với tôi, tôi cố quên bởi không còn đủ

sức mạnh để nghĩ đến. Nếu tôi có trời dẩy đôi chút thì cũng lại rơi ngã xuống, và khi ấy còn thấp hơn bao giờ.”

3.

Ngày 23/11/1848, Chopin rời bỏ Luân Đôn, trở lại Paris. + Lúc bấy giờ bệnh lao phổi đang tàn phá dữ dội cơ thể ông (như đã qua một lần tàn phá cô em gái út Emilia) không còn cách nào có thể trị liệu.

+ Sức sáng tác của Chopin suy tàn hẳn.

+ Năm 1848 chỉ thấy vồn vện những bản sao phần hòa âm dương cầm của bài ca Ba Lan mang tên *Wiosna (Mùa Xuân)*.

+ Thời gian cuối cùng, Chopin cũng cố viết quyển *Méthode de Piano* nhưng chẳng có mấy tiên triển, và sự bí mật trong nghệ thuật và kỹ thuật dương cầm của người nhạc sĩ tài hoa rồi cũng theo ông mà đi vào cõi thiên thu.

□

XXVIII.

1.

Mùa Xuân 1849, Chopin dọn đến Chaillot, một vùng yên tĩnh ở ngoại ô Paris với hy vọng rằng không khí trong lành có thể làm cho sức khỏe khá hơn. + Nhưng chẳng bao lâu, Chopin nhìn ra *mọi sự đã quá trễ.*

+ Và Paris thì thật là khủng khiếp với “*36 loại khí hậu, đầy những bùn lầy, trong phòng luôn luôn có gió; không gì khá cả, mọi sự đều ghê tởm.*”

*/ Tiền bạc cũng là vấn đề nhức nhối của Chopin thời gian này.

+ Trong quá khứ, dẫu với những món lợi tức dồi dào kiếm được từ sự dạy dương cầm, các cuộc biểu diễn và các sáng tác, ông ***cũng không khi nào nghĩ đến điều dành dụm.***

+ Lúc bấy giờ, vì không đủ sức khỏe dạy học nên Chopin chỉ còn vài môn đệ (các nhạc sinh đa số bỏ ông mà theo học với Charles Alkan⁷², một nhạc sĩ dương cầm đương thời).

+ Không tác phẩm nào được xuất bản kể từ bản *Sonate pour Violoncelle* vào tháng 10/1847, và số tiền chạy chữa phải trả bác sĩ đã làm kiệt quệ món lợi tức cuối cùng của Chopin.

*/ Tháng 3/1849, cô Jane Stirling gửi đến Chopin, theo hình thức một tấm chi phiếu nặc danh, số bạc 25.000 quan. + Bất hạnh cho ông là tấm

⁷² Charles Valentine ALKAN, nhạc sĩ dương cầm Pháp (1813--1888).

chi phiếu lọt vào tay người quản lý ngôi nhà ông đang ở và người này cất giấu đi.

+ Cho mãi đến tháng 7/1849, cô Stirling khám phá ra sự việc, điều ấy mới được sáng tỏ. + Thoạt đầu, Chopin từ chối không nhận giúp đỡ, nhưng về sau với sự dàn xếp của bà Erskine, chị cô Stirling, ông chịu nhận 15.000 quan, số tiền không phải là nhỏ đối với Chopin thời điểm ấy.

*/ Tháng 5/1849, Chopin trải qua cơn khủng hoảng cùng cực đến độ **tự đốt cháy một số bản thảo viết tay của mình**. + Rồi cũng lần nữa, gia đình Rothchild –những người hảo tâm của thuở đầu tiên Chopin mới đến Paris-- lại tới cứu giúp ông.

*/ Lúc này, Chopin xem chừng đã tuyệt vọng vì lời kêu nài được gửi đến chị Ludwika từ đầu tháng 6/1849, thì cuối cùng Ludwika đến Paris ngày 8/8/1849 trong điều kiện của chồng (Kalasanty Jedrzejewicz, một người thường tỏ lộ rõ rệt sự ganh tị với tài năng và hào quang của Chopin) rằng *bà mẹ vợ phải trang trải hết mọi khoản phí tổn hành trình của Ludwika*. + *Vợ chồng Isabella cùng bà Nicholas vì không đủ tiền lộ phí nên đành ở lại, không thể đến cạnh bên để săn sóc an ủi Chopin trong những ngày giờ cuối*.

2.

Tháng 9/1849, để sửa soạn đối phó với mùa Đông sắp tới, một căn phòng rộng rãi ấm áp được tìm cho Chopin tại số 12 Place Vendôme, Paris.

+ Thời gian này, những người bạn thường xuyên đến thăm Chopin gồm có: Jenny Lind thường hát cho ông nghe; nữ Bá tước Delphine Potocka (mà một thời gian Chopin từng yêu thương tưởng nhớ) từ Nice đến; Delacroix vẫn ngủ lại trong nhà Chopin; và **Solange** –bất kể những gì trong quá khứ-- xem ra lại **là nguồn an ủi lớn cho Chopin**.

*/ Từ Nohant, George Sand làm một sự cố gắng, trong lá thư gửi Ludwika ngày 1/9/1849, đã viết:

“Có người bảo sức khỏe François kiệt quệ hơn thường lệ, người khác bảo anh ấy chỉ hơi yếu và bức rức giống như tôi từng biết dạo trước. Tôi liền lĩnh xin chị gửi cho tôi ít chữ về tình trạng anh ấy, một người có thể là đã bị hiểu lầm và bị bỏ lơ do bởi lòng thương con không dứt trong một người mẹ.... Những kỷ niệm về tôi hẳn đã bị hủy diệt trong tâm hồn chị, nhưng tôi

không nghĩ rằng tôi là người hoàn toàn đáng trách, bởi vì trái tim tôi cũng đã bị biết bao đau đớn ê chề!...”⁷³

*/ Sự hồi âm cho George Sand là điều không bao giờ Ludwika còn đếm xỉa tới.

3.

Tháng 10/1849, sức khỏe Chopin rơi vào tình trạng suy nhược đến hồi cấp bách.

*/ Ngày 12/10/1849, ông nhận phép bí tích lần cuối.

*/ Năm ngày sau, 17/10/1849, vào khoảng hai giờ sáng. Chopin từ giã trần gian trước sự hiện diện của Ludwika, Solange, Gutmann và Marceline Czartoryski.

*/ Đám táng cử hành ngày 30/10/1849 tại nhà thờ lớn Madeleine.

+ Đó là một cuộc lễ nổi tiếng đặc biệt.

+ Theo đúng ước nguyện của Chopin, bản *Requiem Mass* (Kinh cầu hồn) của Mozart được xướng lên bởi Pauline Viardot, Dupont, Castellan và Lablache⁷⁴ (người đã hát cùng tác phẩm trên ở đám tang Beethoven năm 1827).

+ Đó cũng là dịp để tất cả những nghệ sĩ và những nhà quý tộc thời ấy nhớ lại người bạn đã chết trong cung cách rục rờ nhất của ông thuở sinh tiền.

*/ Ở phần khai lễ, bản *Marche Funèbre* được ban nhạc cử lên.

+ Đang khi làm lễ dâng bánh rượu, bản *Prélude en Mi mineur* và *Prélude en Si mineur* cũng được chơi bằng đàn phong cầm.

+ Meyerbeer và Hoàng thân Adam Jerzy Czartoryski (dẫn đầu đám táng).

+ Đi ở bốn góc quan tài là Hoàng tử Alexandre Czartoryski, Delacroix, Auguste Franchomme và Aldoft Gutmann.

*/ Đám tang đi qua trên những đại lộ Paris, sau cùng tới nghĩa địa Père-Lachaise.

+ Không một bài diễn văn nào được đọc lên, và người ta đặt Chopin nằm giữa Bèllini⁷⁵ và Chérubini⁷⁶.

⁷³ BI KỊCH MỘT NHÀ VĂN (Note đặc biệt của TTBG khi viết đoạn này--đầu tháng 2/2016--để ngấm đến BI KỊCH của riêng mình).

⁷⁴ Luigi LABLACHE, ca sĩ đại nhạc kịch giọng basse người Ý (1794--1858).

⁷⁵ Vincenzo Bellini (1801-1835), nhà soạn nhạc Ý Đại Lợi.

⁷⁶ Luigi Chérubini (1760-1842), nhà soạn nhạc Ý Đại Lợi.

+ Trên mộ Chopin có để chiếc ly đựng nấm đất Ba Lan mà tất cả những người bạn thuở thiếu thời đã cùng trao tặng cho ông ngày bỏ quê hương ra đi.

+ Trong chuyến trở về, Ludwika đem theo cái lọ đựng trái tim em trai và sau đó đặt trong nhà thờ Holy Cross ở Warszawa như một biểu tượng đẹp đẽ cao quý nhất.

*/ Một năm sau ngày Chopin qua đời, một tượng đài được dựng lên nơi mộ Chopin, trình bày hình ảnh *một Thi thần đang khóc bên cạnh một chiếc đàn Lyre đã gãy*.

+ Tượng đài này là tác phẩm nghệ thuật điêu khắc do Clésinger⁷⁷, chồng của Solange tạo ra.

[]

(Trần Thị Bông Giấy)

*/ **Bài in lần đầu** trong *Tài Hoa Mệnh Bạc Tập I*,
NXB Văn Uyển Oct. 1992, San Jose, California.

*/ **Edited lần II** vào khuya Chủ nhật, Mar. 13/2016 tại
San Jose.

*/ **Edited hoàn hảo lần cuối** tại nhà Tuyên, số 10 Nguyễn Biểu, Dalat,
trưa Thứ Hai June 13/2016
(Kỳ nghỉ hè VN sau cùng với Âu Cơ).

[]

"**Bất tri nhị** bách dư niên hậu
Thiên hạ hà nhân khấp **Thu Vân!**"

như bây giờ TTBG **đang khóc** cho sự tan vỡ mối tình lớn của hai người
nghệ sĩ lớn sống cách đây hơn 200 năm!

[]

Tài Liệu Tham Khảo:

* "**Frédéric Chopin, sa vie et ses oeuvres**"

E. Ganche. (Editions Mercure de France, 1913).

* "**The World's Great Men of Music**"

Harriettes Brower, (Frederick A. Stokes Company, 1922)

* "**Chopin**", J. Iwaszkiewicz.

(Editions Gallimard 1966).

[]

⁷⁷ Jean-Baptiste CLÉSINGER, điêu khắc gia Pháp, (1814--1883).

